

El règim dels Mossos de l'Esquadra, o qui paga no mana.

La transformació del Cos de Mossos de l'Esquadra

La dictadura ho va fer malbé tot. Posada a desnaturalitzar i corrompre—i diem corrompre en el més elevat sentit del mot—, va arribar a descaracteritzar el Cos de Mossos de l'Esquadra. Si la dictadura hagués durat, cap ciutadà que es digués Capdevila, Soldevila, Palau, Cabot o Puig hauria pogut entrar en aquest cos que sosté la Diputació de Barcelona. Els Mossos de l'Esquadra—els planyem sincerament—són la gent

podreu tenir una idea de la feina que fan i del respecte que fan els Mossos de l'Esquadra. Quan passa la parella seu a taula amb els amos i es fa extraordinari. La parella demana si hi ha res de nou. L'itinerari de la parella és com una mena de cordó de seguretat que té un gran radi d'acció. En certes comarques, els altres cossos armats només s'atreixeixen a demanar aigua, i no és que hi hagi cap hostilitat contra

De Dijous — a Dijous

La revista Imatges va obrir un concurs per tal de premiar la noia més bonica de la platja de Barcelona i fer-ne una reina de la platja. Hi heu vist res de pecaminós en tot això? No està més bé, no és menys destarotador oferir una reina als barcelonins que aprofitar el primer número per consultar uns quants homes eminentes com porten el barret i barrejar entre les primeres figures de la política i la literatura catalana el senyor Pich i Pon, un dels col·laboradors de la dictadura?

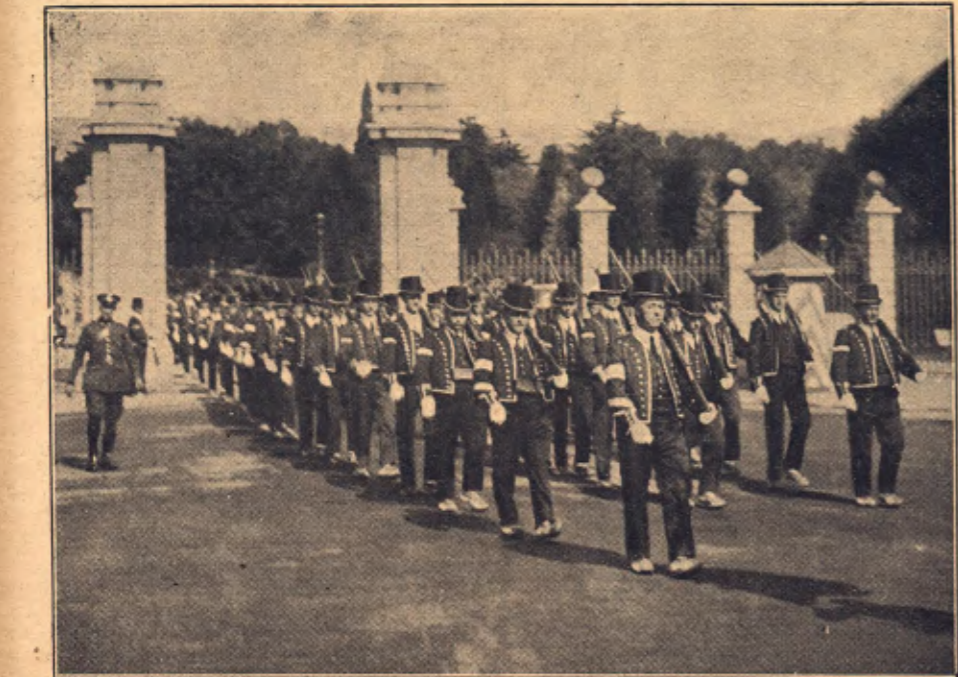
Però al marge del concurs d'imatges, els diaris i certes comissions que representen la moral a Barcelona han promogut tan gran tumulte, han fet tants escarafalls, que el governador, del qual pot dir-se que no veia res de mal en el fet que unes quantes noies es passejessin amb vestit de bany davant la tribuna dels Banys de Sant Sebastià, s'ha vist obligat a suspendre'l, decisió que li evita rebre certes visites i llegir cada dia uns quants articles absurds.

La campanya contra el concurs d'imatges ha anat precedida d'una altra campanya acusant d'immoral el contingut i els gravats de la revista. I això ja és més greu, perquè aquesta campanya va de catalanista contra catalanista; és l'eterna ofensiva del catalanista que no es resigna a que el nostre idioma no es limiti a predicar un paral·lisme baix de sostre i a servir per escriure llibres d'anar a missa. I és curiós que els mateixos que fan aquesta campanya contra una revista blanca no han senyalat mai que altres publicacions barcelonines de llengua castellana, i entre elles alguns diaris, publiquen constantment gravats que ni nosaltres ni ningú troba immorals, però no podrien comparar als d'Imatges en malícia.

Entre les persones que formaven el jurat del concurs d'imatges, no hi sabem descobrir cap immoralista. A l'escultor Josep Llimona i a tots els altres deu haver-los fet molt poca gràcia que se'ls presentés com uns corruptors de costums. I, veiem, qui s'hauria atrevit a llençar la primera pedra contra les noies que haurien pres part al concurs? Perquè a tots els pobles haureu vist que els personatges que monopolitzen la moral no són sempre els més morals. Però cal distingir el fanàtic i el filisteu, el que exagera i el que junteix.

Estem ja acostumats a aquestes campanyes. Qualsevol dama, generalment poc afavorida per la naturalesa, llença el primer crit d'alarma i de seguida s'organitza el gran concert de granoles. I surten articles i més articles on es parla de l'honor de la nostra ciutat i es diuen coses desproporcionadíssimes. I a còpia de cridar i escriure es van excitant, excitant i l'afar queda immediatament desfogat i desorbitat. Recordeu el cas de les estàtues de la plaça de Catalunya. La major part d'elles les donarem de franc, però si en aquella època hagués existit aquest periòdic les hauríem defensades. Semblava que s'havia d'ensorrar Barcelona, deien que no passaria mai més per la plaça de Catalunya la processó de Corpus. Com que la campanya era desproporcionada, el contrast amb la realitat ha estat una lliçó que cal tenir en compte.

Aquest any encara no havíem tingut campanya moral. I ja som a finals de juliol. A darrers de l'any passat tota la campanya va anar contra una sola noia, contra Fanny. Aquest any la responsabilitat és més ben repartida.—M.

Uniformats de gala, sortint del palau de Pedralbes

que ha hagut d'aguantar més arbitrarietats fins al punt de canviar d'ofici. Creats per envestir lladregots, se'ls obligava a perseguir catalanistes i haurien acabat—si no s'haguessin cansat de l'ofici, perquè els símptomes ja hi eren—delatant catalanistes i obrers i fent tota mena de feines baixes. Alguns, una minoria que caldrà tenir en compte, varen resignar-se a fer coses humilians. Valdrà més no enfondir sobre aquest afer, però consti que una enquesta donaria resultats sorprenents.

Però no és l'hora de demanar actes heroics: fem-nos càrrec que creiem, com tothom, que la dictadura era una bogeria passatgera, i aplaudim el projecte de transformar el Cos. Val més la transformació que la dissolució! No ha arribat a envilir-se, no ha pecat més que moltes altres organitzacions, però un cos armats és un cos delictiu. La transformació serà una crida a l'ordre, un retorn a la tradició del Cos i un avís... Existia a la consciència de tothom la impressió que era necessari reformar aquesta institució.

La història dels Mossos de l'Esquadra demostra una vegada més que en un país que no pot governar-se cal crear-ho tot i confiar en la fecunditat de la iniciativa privada. Els Mossos daten de finals del segle XVII. Un propietari que era alcalde de Valls, Pere Antoni Veciana, es va proposar dissoldre les partides de bandits que feien incursions per la comarca fins arribar a exigir contribucions als pobles i amenaçar la ciutat de Valls. Veciana va organitzar els Mossos de l'Esquadra i el Cos era pagat per ell. Els Mossos d'En Veciana van auxiliar altres poblacions i molt aviat, amb el permís de l'arquebisbe de Tarragona, el Cos de Mossos fou ampliat. Durant molts anys, com a prova d'agraïment, la casa Veciana ha conservat la direcció del Cos. Felip V, d'ingrata memòria, va donar caràcter oficial al Cos de Mossos d'En Veciana. Foren dissolts per les Corts l'any 1820, reorganitzats l'any 1823 i dissolts altra vegada l'any 1868. Consti, doncs, que hi ha precedents de dissolució... El Cos fou reconstituït l'any 1877 només per a la província de Barcelona. L'any 1892 va venir la primera reforma en virtut de la qual els Mossos, que abans eren lliures d'abandonar el Cos quan els plagués, es comprometen per un cert nombre d'anys i estan sotmesos al fur militar.

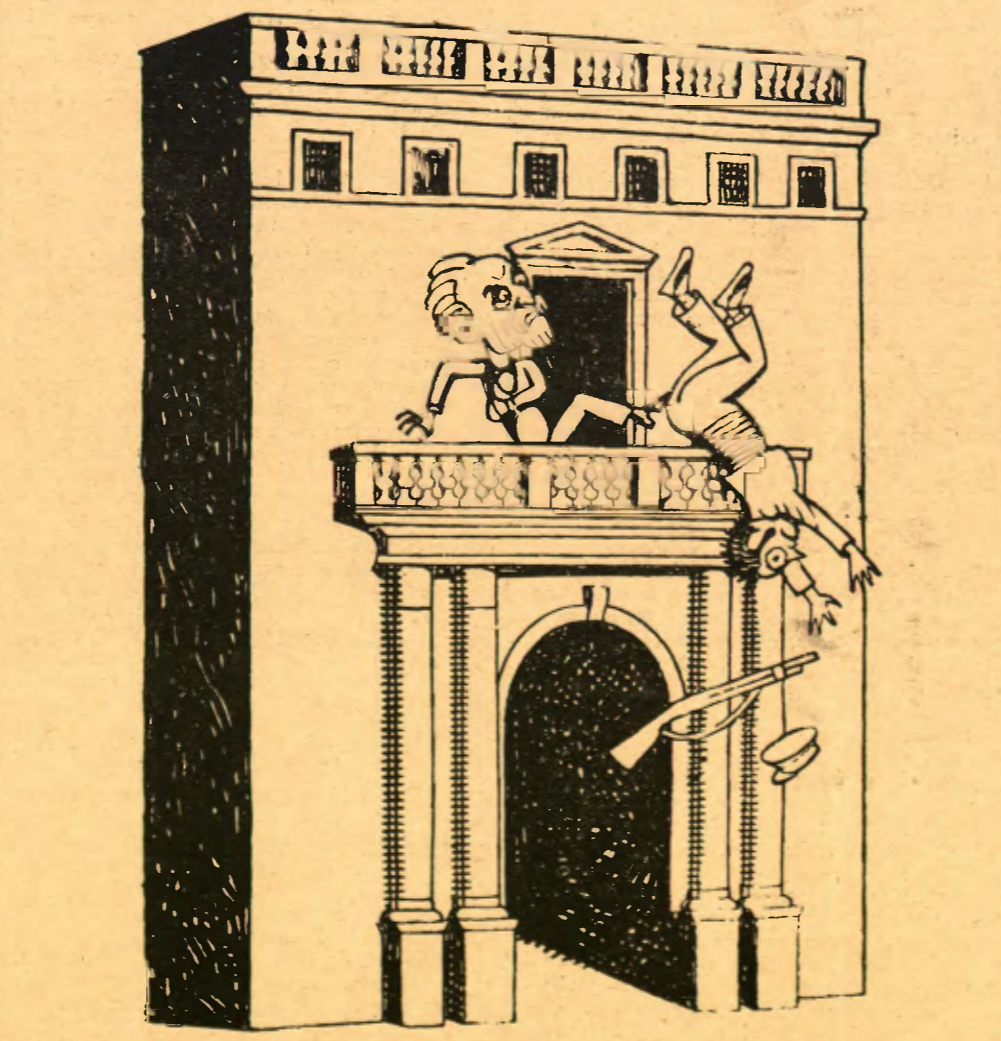
Com a organització els Mossos depenen del ministeri de la Governació i, per consegüent, del governador de Barcelona, però com a militars depenen del ministeri de la Guerra i del capità general de Catalunya, però... els paga la Diputació. En total són tot homes i consumeixen un pressupost anual d'un milió cent trenta cinc mil pessetes, xifra que dona uns certs drets. L'oficialitat, unes vuit persones, la forma personal de l'exèrcit que cobra l'excedència de l'exèrcit i el plus de la Diputació. El conjunt d'aquests sous no és que representi una mina, però sí allò que antigament se'n deia una canongia lliure de molèsties. Fins abans de la dictadura, la Diputació havia conservat el dret de presentar una terna per al nomenament dels comandants del Cos, però la dictadura va creure que la Diputació ja resultava prou honorada pagant.

La història del Cos fa constar que en més de dos segles d'existència mai no s'ha hagut d'imposar un càstig a cap mossos i que el Cos no ha tingut mai caràcter polític. Fixeu-vos bé en aquests dos detalls i feu comptes de la feina destructora feta en sis anys de dictadura.

Si no heu viscut en despoblat, al Lluçanès, al Moianès, o al Bergadà, difícilment

ells, però cal fer-se càrrec que si inspiren igual confiança que els Mossos, no inspiren igual franquesa. Els individus d'aquests altres cossos parlen en castellà i, naturalment, aquelles coses que parlant amb els Mossos són dites amb mitges paraules, exigirien un esforç. Per altra part, ningú com els Mossos coneix el país i la gent del país, i això és una garantia de màxima eficàcia. Aquesta és la feina que han de fer els Mossos de l'Esquadra. Se'ls deuen serveis inapreciables. En la història dels Mossos trobareu que els bandits i assassins que no han pogut haver els altres cossos armats, han caigut a les mans de la parella de Mossos. El desconeixement de la llengua catalana representarà sempre per a la guàrdia civil que treballa en despoblat un gran handicap, una gran probabilitat de fracàs. En l'art de la recerca del lladregot, els Mossos han demostrat una habilitat, un gran instint policíac i àdhuc una certa diplomàcia. En canvi, fent feines de policia a ciutat han fracassat, i com que la gent té una altra idea dels Mossos, un llarg període d'aquesta activitat els hauria fet odiosos.

Si és cosa convinguda que cal donar a Catalunya un estatut més o menys autònom, el Govern també es convencerà que un home del Vallès o del Lluçanès ens farà millor la feina de policia rural que un home de Màlaga o de Guadalupe.

PEL DESARMAMENT NAVAL

El senyor Maluquer propugna la transformació de les esquadres

MIRADOR INDISCRET

Al Col·legi d'Advocats

Abans d'ahir tingué lloc al Col·legi d'Advocats la Junta general extraordinària anunciada. S'hi havia de parlar de l'actuació anti-jurídica de la dictadura, i se'n va parlar per deixar satisfet el més exigent. La gent de lleis no podien deixar passar l'ocasió de formular la seva protesta pels atropells de la dictadura i donar les orientacions necessàries per al retorn a la via del dret del qual la gent de lleis són els defensors.

Malgrat la calor, la Junta es veié molt concorreguda, i les discussions—realment no gaire nombroses—versaven més sobre la forma que no pas sobre el fons de les qüestions, en les quals hi havia una gran unanimitat.

Tan sols al final, després d'unes hores de discutir una proposta d'En Lluhi i Vallsca sobre la conveniència que En Bastardes abandonés el càrrec de diputat provincial que ostentava en nom del Col·legi, els ànims s'escalfaren.

Però les proposicions principals estaven aprovades i En Bastardes havia dimitit, convençut pels raonaments del proposant, i malgrat el brusc acabament de la Junta, tothom se'n tornà satisfet.

El Sr. Via Ventalló

En una Junta general que va tenir lloc durant la dictadura, el senyor Via Ventalló va tenir el genial acudit, davant l'oposició que es feia al senyor Duadale, de demanar per telèfon al govern civil que donés ordre de dissoldre la Junta general, a uns policies que hi assistien, a més a més del delegat governatiu i d'altres que acumulaven la professió de policia al títol d'advocat.

A la Junta del Col·legi d'aquest dimarts, es va presentar una proposició demanant que se li fes tribunal d'honor per a veure si l'expulssaven del Col·legi. El senyor Ramon d'Abadal va manifestar que allò no podia ésser una proposició, sinó que calia presentar-ho en forma d'instància amb vint-i-cinc signatures.

Un col·legiat va redactar la instància i la va posar damunt la taula perquè la signés qui volgués.

Al cap d'un moment tota la Junta general feia cua amb la ploma als dits. Hi havia empentes per firmar la instància.

Però mentre els col·legiats feien cua pacientment, algú els va advertir que, segons els Estatuts, els signants de la instància no podien formar part del tribunal d'honor. Immediatament se'n varen separar gairebé tots.

Pel que es veu, ningú no volia renunciar a la possibilitat de fer la llei al significat element de la dictadura. El senyor Via recull ara els fruits de la seva actuació. El que pot la simpatia!

Les inquietuds del Sr. Gassiot

Quan el senyor Abadal llegí la convocatòria de la Junta general que es reunia per veure si havia de demanar l'abolició del nou Codi penal, un col·legiat s'aixecà. Era el senyor Gassiot.

—Jo crec que el Col·legi no té facultats per a això. L'article tant diu que només s'ocuparà d'assumptes professionals.

—Te raó el senyor Gassiot—respongué En Joan Casanoves en nom de la Junta—. Això diu el primer paràgraf de l'article. Però ei segon, que el senyor Gassiot no deu haver llegit, diu que també s'ocuparà de tot allò que serveixi per mantenir el prestigi del Dret.

El senyor Gassiot es quedà capficat.

—Si és així...—digué timidament.

Però llavors un altre col·legiat s'alçà per parlar també contra la proposició de la Junta. Calgué la votació. Total, dos vots en contra de la proposició de la Junta: el del col·legiat que acabava de parlar i el del senyor Gassiot.

—Demano la paraula per parlar d'aquesta proposició—digué el senyor Gassiot.

—Ja està votada.

—Oh, era per retirar el vot.

La proposició, doncs, fou aprovada per unanimitat. El senyor Gassiot llavors es girà al seu veí i li digué tot preocupat:

—Ara ves qui m'hi feia ficar a mi en tot això...

Aquell «Real Cuerpo»

A conseqüència de l'article que publicarem fa un parell de mesos i que ens costà una penyora governativa de cinquanta pessetes, el «Real Cuerpo de la Nobleza de Cataluña» ha estat desallotjat de la Casa de l'Ardiaca per l'Ajuntament de Barcelona.

L'operació fou presenciada per En Nicolau d'Oliver i anà molt bé. Aquesta extirpació quirúrgica ha costat, però, a la ciutat, vint-i-cinc mil pessetes.

Els punts sobre les «i»

El conegut poeta i dramaturg Joaquim Montaner ens ha escrit una carta ampullosa, redactada en termes cavallerescos, en la qual només ens fa saber que no ha tractat mai de desagraïment al marquès de Foronda.

Encara que el senyor Montaner s'absté de demanar-nos la inserció de la seva carta, en fem constar, per satisfacció seva i tranquil·litat del senyor Foronda, l'essencial del que hi diu.

No ve d'un pam

L'alt funcionari de l'Exposició senyor Pere Bohigas, antigament Pere B. Tarragó, apreta nerviosos un botó elèctric del seu escriptori.

Un empleat es presenta.

—Què és aquest disbarat que m'ha fet! —exclama En Tarragó mostrant un paper a' nou vingut—. Des de quan Canàries és una província espanyola? No sap que és una colònia?

—Perdoni—s'atreixeix a replicar l'altre—. Les Canàries han estat sempre una província. El que hi ha és que es tracta d'unes illes, i d'ací, segurament, prové la confusió de vostè...

—Això mateix, home! Illes o colònia, digui-ho com vulgui!

Piquiponiana

Això dels comptes de l'Exposició està portant molt d'aldarull. El Dia Gráfico s'hi abona que és un gust, naturalment, seguint les instruccions del seu il·lustre amic.

Per cert que En Pich, amb això dels comptes de l'Exposició, ha trobat la manera de fer una nova frase.

—Sí—deia l'altre dia—. Eso de las cuentas de la Exposición ha armado mucho barullo. Soplan vientos de Foronda...

Mirant per casa

A Capellades, com a tot arreu, no guarden gaire bon record dels personatges de la dictadura. Però, al que especialment tenen posat el dit a l'ull, és al senyor Mas, ex-secretari del poble, sobre qui corren la mar de xafareries.

Una vegada, l'Ajuntament pupí convidà a un llongu dels capdavanters de la situació. Com que pagava el poble, no hi va mancar xampany de marca, ni cigars havans.

En acabar-se el llongu, el senyor Mas, que pel que es veu, és d'aquells que no volen que es perdi res, guaità entorn seu i, creient que ningú el veia, es ficà a la butxaca un grapat de cigars que quedaven com a sobrelles del festí.

Un bon capelladenc, que és diu senyor Guasch, s'adonà de la maniobra. Llavors, acostant-se-li, li donà un copet a l'esquena, dient-li:

—Val més que es fiqui a la butxaca caps a tot, o, si no, se li desfullaran...

El bon marxant

Un altre dia, el mateix senyor Mas va entrar a casa del senyor Altarriba, que té a Capellades una espardeyeria. A l'home li acabaven d'augmentar la contribució i estava que treia foc pels queixals.

—Voldria—digué el secretari del poble—una corda com aquesta... Quant val?

—Segons per què la vulgui—respongué el senyor Altarriba amb un somriure mofeta.

—Com és això?

—Si la vol per penjar-se, la hi regalaré amb molt de gust... Si és per una altra cosa, se'n farà tres pessetes...

Per la concòrdia?

A l'aristocràtica vila de Caldetes estueja amb la seva família un senyor magnífic: don Josep Pellicer. Ha conquistat, gràcies a la Dictadura passada, els més alts cims de la societat. I, es clar, el desideratium en el seu procés d'aristocratització ha estat parlar castellà (?), ell i tota la seva família.

L'altre dia sortien les filles en direcció al Casino, i, cridant des de fora, digueren:

—¡Papá, podemos ir al Casino!

I el pare respongué, amb aire condescendent:

—Vais, vais.

Una anècdota endarrerida

La mort de Vilumara ha fet sortir a les converses tot d'anècdotes seves i dels seus contemporanis. Una de poc coneguda és la que expliquem a continuació.

En Ramon Cases té una hınca a Sant Benet de Bages, on han passat temporades tots els amics de l'artista. En «Peius» Genter li va dir una vegada que aniria a passar-hi uns dies. Però En «Peius» es devia creure que Sant Benet de Bages era en plena seiva, perquè es va presentar a casa del pintor amb un vestit d'excursionista inventat per ell, que feia riure. Portava un barret ample, de mexicà, uns leguis de cartó, una camisa sense mànegues, etc. Es veu que al tren rebé un cop d'aire, o alguna cosa per l'estil, perquè en baixar a l'estació del poble on l'esperava En Cases, va sortir del vagó coixejant, i el pintor i un altre amic li hagueren de donar el braç.

El cap de l'estació, en veure aquell home vestit d'una manera tan estranya i sostingut per dos homes, va creure que es tractava d'un boig o d'un embriac. El fet és que va dir amb veu baixa, però que arribà a les orelles d'en «Peius»:

—Pobre home!

En «Peius», en sentir aquella exclamació, es girà irat i li digué:

—Què és això de pobre home! Ja m'agradaria saber com es trobaria vostè si hagués caigut com jo d'una escala!

El cap de l'estació anava a donar excuses, però en «Peius», creient encara poc el que acabava de dir, es tornà a girar i exclamà, per donar-se importància:

—...I d'una escala de marbre!!

Frasesologia del «Gall»

Alguna que altra vegada han passat per aquests «Miradors» frases del «Gall». El «Gall», que és un dels homes més pintorescos de Barcelona, té una frase aguda. La seva vida de nit és prou coneguda, com també la de propietari, des que es va casar amb la distingida ex-tiple del Gran Teatre del Liceu, senyora Huguet.

Uns quants anys enrer, quan l'automobilisme encara no havia pres la volada que té ara, era corrent de sentir profecies com aquestes:

—L'automòbil matarà — deien uns — la tracció animal.
—Ni els cavalls, ni les mules, ni els ases no serviràn per res.
—L'automòbil ho farà tot, etc...

Però els anys passaren, i en mig dels autos, dels taxis, dels autocamions i dels autocars, els cavalls, les mules i els ases seguien tenint importància. I un bon dia, «El Gall» va deixar anar aquestes paraules:
—Tant dir que els cavalls no farien res, i jo encara no he vist cap cavall que es passegi.

El Diccionari i la salut d'Espanya

Els primers dies de setembre del 1923, els periòdics havien de dur a censura tot el text, àdhuc els telegrames de l'estranger.

Una tarda, a La Tribuna li van tornar un telegrama de Colònia que havia estat encapçalat amb el títol d'El separatisme renano.

El difunt Carles Costa, director aleshores de l'esmentat diari, despenjà el telèfon i demanà per Capitanía General.

—Señor censor — li digué —. Aquí, por error sin duda, me devuelven tachado un telegrama completamente inofensivo...

—De qué trata?

—Del movimiento separatista de Renania...

—Pues no puede pasar. «Separatismo», no debe volverse a imprimir nunca más en nuestra amada patria... I en España no iremos bien hasta que la Real Academia Española acuerde suprimir la palabra «separatismo» del Diccionario...

Si no s'ho volen creure, els presentarem testimonis...

Oratòria electoral

Ara que diuen que s'acosten eleccions, seria curiós publicar un seguit d'anècdotes electorals. Un amic nostre recordava que quan aquell senyor Josep Ullé, que morí fa uns anys, inicià la seva carrera política al costat del lerrouxisme incendiari de fa vint-i-cinc anys, emprava frases terribles per aconseguir l'aplauiment dels republicans radicals.

El senyor Ullé tenia una oratòria vibrant i amb una veu de tro deia:

—Hay que combatir hasta destruirlos esos Planas y Casals, esos Comas y Masferrer, esos Güell y Bacigalupi...

Un correligionari amic li va preguntar, en sortir d'un miting:

—Escolta, Pepe, per què dius el segon cognom dels adversaris?

—Es que así hace el efecto de que hay más!

Una estació molt coneguda

Els Chors d'En Clavé han fet una excursió a Saragossa. Presidia els expedicionaris el capdavanter dels chors i regidor radical senyor Capdevila.

El senyor Capdevila és un tros de pa del dia. A l'Ajuntament li diuen El hombre que rie perquè està sempre amb el somriure als llavis. És bo i és optimista.

Quan els chors d'En Clavé anaren a París, fa pocs anys, el senyor Capdevila, que era ja regidor, va figurar al front de l'expedició i actuà de pare-pedeu de tothom. Ell havia de contestar totes les preguntes i resoldre tots els problemes.

Es conta que a l'anada, en deturar-se el tren a Toulouse, un dels cantaires interrogà el senyor Capdevila:

—On som?

El senyor Capdevila va treure el cap per la finestra del vagó:

—Som a Sortie.

L'Esterich i les peres de «la nau»

Aquesta ens l'ha contada En Mir Mas de Xexàs, que ara és a Mallorca.

Trobant-se a Sòller En Joan Esterich, uns quants regionalistes d'aquesta població l'observaren amb un àpat al restaurant «Costa-Brava». L'acte, com solen dir les gasetilles, transcorregué amb la major cordialitat, i al final, per postres, el cambrer serví peres de la nau — unes peres que a Mallorca tenen aquest nom —.

L'Esterich, aleshores, amb aquell èmfasi que el caracteritzava, exclamà:

—No en volem de peres de La Nau; les volem que siguin de la Lliga.

No cal dir que els altres van riure com mana la disciplina.

Una cosa molt important

El mestre Serrano només pensa en la seva casa del Perelló, de la qual parlàvem la setmana passada.

Fa cosa d'un parell de mesos, s'havia d'estrenar La Dolorosa al teatre Apolo, de València. El músic no acabava la partitura, no anava bé el negoci i una matinada a les quatre el mestre Serrano, els empresaris, els principals intèrpretes i uns amics estaven reunits a la Comptaduria.

—No podem continuar més...

—Estem arruinats...

—No ve la gent!

—No puc acabar la partitura abans de tal data...

—Cal anar de pressa a acabar-la, perquè perdem el coll.

—Doncs no estremem!

—Doncs no hi ha dret, perquè hem començat la temporada amb la confiança que vostè acabaria l'obra...

De sobte, el mestre Serrano es para i diu:

—Atto, señores! Muy importante!

Hi hagué un silenci general. Què anava a dir el mestre? Quina era la solució que podia donar a la temporada teatral que no anava gaire bé? Tothom estava pendent de la paraula del mestre Serrano, i aquest, amb una veu pausada, va dir:

—Ya hemos comido albaricoques de mi cosecha!

Un diumenge a Montgat

Aquest nom tan curtet, però tan expressiu de Montgat, que durant cinc dies de la setmana es condensa en el record d'un enamorament fàcil sota un toldo franjat de blau i blanc, quatre rialles femenines caçades amb la Kodak i molta coïssor a l'epidermis, en arribar dissabte torna a relluir amb totes les gràcies del seu prestigi, a oferir-nos generosament un devessall d'afalacs adorables, veieu una llenca de mar i la samfaina de 25,000 barnussos evolucionant damunt del sorral, i aquell vespre, indefec-

reeixides de tota la platja de Montgat. A pocs metres de la platja, la silueta graciosa del campanar de l'església parroquial posa una nota de serenitat al paisatge, massa en mànagues de camisa, de les cases estiuenques fresques de calç i amb un pensament de carrincloneria enganxat a la teulada.

Davant dels «Banyes Empòrium» es congrega una multitud imponent que pren el sol, posa un disc d'En Lázaro, es frega la pell amb oli d'ametlles dolces, fa petar la becaïna damunt d'un coixí de carn iodada i es tira

brutal i sense gaires filigranes ni compliments.

I bé; el lamentable del cas—lamentable, és clar, fins a cert punt—és que el dia que a algun d'aquests «Delfins»—molt embruntes de sol i amb la mínima expressió de slip enganxada a la cintura—li agafi rampa i es vegi obligat a demanar auxili als que jueuen amb l'indiferentisme més absolut damunt la platja, amb un gest desesperat als braços, la majoria no n'hi faran cas, molts altres opinaran que es tracta d'un nou truc car-

tiblement, en sortir de la feina, us trobeu dintre una xarcuteria pessigant un retallet de pernil serrano i fent-vos càrrec d'un paquet que—amb tot i que el dependent procura escamotejar-ne el volum a còpia d'habilitat—no deixa de fer el seu efecte.

I aquí teniu explicat, molt en síntesi, és clar, el per què cada diumenge la platja de Montgat es veu tan fantàsticament concorreguda per la gent de tota mena que hi aboquen una quantitat respectable de trens especials, auto-cars, autos, motocicletes i algun vehicle tronat i passat de moda, d'aquests que ningú perdria el temps tractant d'esbrinar llur procedència.

Si expliqueu a un assidu concurrent a aquesta platja que tal dia vàreu anar a Montgat, però, en canvi, no atineu a explicar-li quin dels tres banyes vàreu utilitzar, podeu estar segurs que aquest amic s'emportarà de vosaltres un concepte bon xic confós i que fins us adjudicarà un retrat psicològic probablement força inexacte.

I és que una cosa és despulgar-se dins una caseta vulgaríssima dels «Banyes Mont-

gat» i una altra—i molt distint—fer-ho en una de pintada d'un gris pallid, ribetejada de llistons verds poma i negre, dels «Banyes Empòrium».

La gent dels «Banyes Montgat» és desesperadament democràtica i sent una debilitat per les amanides abundants, amb molta ceba i tomàquet. Aquells que a còpia d'estirar politxes durant l'hivern en una sala de gimnàs han aconseguit uns pectorals com una casa i uns bíceps que les noies admiren amb una certa exageració, troben en els trapecis, les anelles i sobretot les parafeles instal·lades a l'aire lliure d'aquests «Banyes», la invitació més irresistible d'aquest món per a lluir les seves habilitats i fer una planxa al costat d'una pila d'administradors, amb les dents espectacularment apretades. Als «Banyes Montgat» s'hi passeja un home esquitat, amb guardapols i una màquina de retratar que sembla que faci el vegetarià i un rètol amb la famosa inscripció de Pasaportes, que, segons sembla, els diumenges no dona l'abast i fins es veu obligat a lliurar les fotografies mig humides.

Els «Banyes Empòrium», en canvi, són una cosa tota elevada, amb la seva orquestra, els seus cambres ripolinats... fins amb els seus ribets de moralitat i tot, que això sempre vesteix, i acaba de fer més sòlid el prestigi de serietat i bons costums de l'establiment. En una de les parets—perdoneu, és l'única!—del menjador del «Restaurant Empòrium», hom pot llegir un cartelllet redactat en els termes següents: «No està permès ballar amb roba de bany ni tampoc amb barnús», i un cop llegit aquest advertiment i a fi que la sensació d'ètica no se'n ressentís lamentablement, convé fugir cap a la platja sense dirigir tan sols una mirada no pas del tot escrutadora a la secció de casetes per a matrimonis.

El tros de platja on hi ha aquests dos establiment és el més treballat, el més fotogràfic, el de combinacions colorístiques més

a l'aigua per rigorós torn. L'aspecte d'aquest indret pot definir-se admirablement dient que sembla talment un d'aquells admirables dibuixos de multitud que l'Opisso publica en els nostres setmanaris amb una assiduitat admirable, digne dels millors elogis. Al costat d'aquests «Banyes» comença la filera de barques ajudegues damunt del sorral, d'una varietat de colors—ocre, carmí, maragda—que faria les delícies del màxim prestidigitador en matèria colorística.

Al bell mig dels «Banyes Montgat» i els «Banyes Empòrium» resten, encara, els «Banyes San Gerardo», els predilectes de la gent de sa casa.

Segons ens han explicat, la gent d'aquests «Banyes», pagant un preu relativament enraonat, adquireixen l'exclusiva de poder habitar uns pseudo-torretes de fusta amb menjador, cuina i uns centímetres d'espai lliure que en un esclat d'imaginació fins podria qualificar-se de terrassa.

Aquí a la platja de Montgat puñulen, segons sembla, una colla de xicots poca-vergonyes—admirables, aquàticament parlant—, als quals la gent ha qualificat amb el pseudònim de «els Delfins», degut a que no tenen el menor escrúpul a fer una solemnia i esglaiadora aparició sota les fustes del pati carregat amb les noies més interessants de la platja, per a clavar-los una mossegadeta, com de cadell, a les cames.

Quan l'únic propietari del pati és un xicot d'una certa sensibilitat, d'aquests que amb el rem sembla que tractin de fer la clenxa a les onades, «els Delfins» li solliciten, amb una rialleta covarda, que els deixi pujar per reposar un instant; però això, naturalment, no és altra cosa que un pretext per a passar, amb tota la il·legalitat del cas, a amos absoluts d'aquest graciós vehicle marítim, car el xicot de la «certa sensibilitat» és engegat amb una empena

regat de males intencions i acabaran deixant-lo morir mastegant malediccions com un rat-penat, després d'haver engolit uns quants litres d'aigua salada.

Nosaltres no ens hem quedat a dinar en cap d'aquests tres banyes, sinó en la caseta de lona d'uns bons amics, un tros abans d'arribar als «Banyes Montgat»—que ens han ofert una hospitalitat sense reserves.

La gent que habita els «toldos» i les casetes de lona multicolor del nostre voltant són persones molt com cal, de les que d'un estornut de criatura solen endevinar-ne massa conseqüències i que a l'hora de destapar els thermos i les fiambres es desfan per a fer-nos tastar unes olives sevillanes autèntiques i us asseguren que d'oli—per si un cas—en tenen de sobres.

Nosaltres tinguérem ocasió de sentir, diumenge passat, una conversa tota tendra a propòsit d'un be que havien assassinat els amos del «bar popular» del davant.

—Ahr va ésser, veritat?

—Sí, cap allà a les onze.

—Pobret, com devia belar!

—Oh, moltíssim! Cregu'm que feia pena.

No sé per què els vénen a matar aquí a la platja...

—Per allò de la réclame, probablement...

—I com l'han fet?

—Rostit, amb patates.

—Es bo?

—Riquíssim!

I la senyora de la barraca de la dreta i el senyor de la caseta de l'esquerra cuitaven a ficar-se a dintre per posar les bananes i el vi en fresc.

Després de dinar, quan ja s'ha engolit un suc negre que els del «bar popular» tenen la gosadia de dir-ne café, tothom treu els gramòfons portàtils i comença una audició musical sense reglamentar: tant us poden servir un disc de l'Irusta carregat de vaselina, com el xotis d'El País de los tontos o unes saetas que no lliguen pas massa amb els moments ensunyats de la digestió.

Malgrat la quantitat d'aparells portàtils disponibles, existeix, entre llurs propietaris, la cordialitat més absoluta, quasi fins les lògiques discussions de sonoritat es deixen de banda.

—Ara li toca a vostè, Rosell!—sentiu que crida el que acaba de delectar la concurrència amb el «seu» disc.

—Vaig! — respon l'altre, amatent, amb una mà al diafragma, a punt de reprendre l'audició.

I així s'arriba al vespre. Les noies cuiten a fer paquets i a passar-se la pintura. Els xicots s'emboïquen el mallot tot fent projectes pels quinze dies de vacances, mentre un honorable pare de família va dient al nen, tot cordant-li uns botonets minúsculs:

—Sempre esperes a fer-ho a última hora!

I aquest és l'ambient.

I aquesta és, fent les excepcions que ni cal remarcar, tota la pecaminositat terrible que es respira a la platja de Montgat.

MANUEL AMAT

L'APERITIU

Canibalisme blau cel. — El sol fet d'anunciar-se un concurs de noies boniques al Casino de Sant Sebastià, vestides segons la moda actual de la natació, ha fet sortir una mena de mamarraus sublimes d'aquelles catacumbes arqueològiques en les quals, naturalment, no hi ha ni una gota d'heroisme ni una gota de sacrifici, ni una gota d'intel·ligència.

Aquestes catacumbes sòrdides i grotesques han actuat d'una manera rabiosa durant els temps de la passada Dictadura. En nom de la religió i de la moral, o emparant-se en aquesta aigua de malves dels escarafalls i les intransigències, hi ha hagut algú que ha comès veritables canallades. I això s'ha comès perquè el règim hi ajudava; perquè la Dictadura, per aguantar-se, tenia de donar pa al gos i satisfer les essències més troglodítiques i més incomprendibles del nostre país. El governador de Barcelona d'aquells moments només feia que respirar perfums de catacumba i rebre les ordes d'un bon senyor carregat de deliris, que ja és ben mort i enterrat, i Nostre Senyor el vulgui tenir en una glòria de moscatell, de pistoles i de baldufes.

El trist és que aquests implacables druides de la moral estan tan ben avesats, que es pensen que encara estiren les cireres del cove, i han mobilitzat el Bisbe de Barcelona i s'han posat a picar de peus, com si una mena de dragó infernal es passegés per les cases particulars enduent-se la virginitat de totes les noies i plantés un ninot d'ignominia a les galtes de tots els marits.

Algú ens dirà que no val la pena que ens preocupem ni poc ni molt, si els senyors del Mati, si els senyors del Correo Catalán, si les fulles dominicals, si el senyor Ruca-bado i Comerma, si unes respectables senyores indignades, si uns puritaníssims perseverants s'entesten a omplir el nostre cel de taques negres i de signes apocalíptics.

Potser sí que no val la pena. En aquest món, ben mirat, no hi ha res que valgui la pena.

Però, de totes maneres, és curiós apreciar aquest fenomen de ferocitat per part de determinades persones, i és curiós pensar a quina mena de finalitat absurda pot conduir l'excessiva malícia i aquesta mena de desesperació canibàlica d'uns senyors guardats amb cintes blaves de congregant que se'ns menjarien o ens farien cremar, si poguessin.

Jo no sé què pensen del món aquests senyors, ni què volen en definitiva.

El sol fet d'anunciar el concurs a Sant Sebastià ha produït l'escàndol. I això en els temps que corren. Els que criden es veu que no s'han adonat que Barcelona és una ciutat moderna que procura viure al dia, no han vist en infinits aparadors de la nostra ciutat els maniquís de les cases que venen vestits de bany. No han vist que la joventut del nostre país sent aquesta afició a la platja d'una manera graciosa i confortable, que tingui un descans i una atracció pels ulls i per tots els sentis. Com passa arreu del món, com es respira en tots els espectacles i en totes les literatures, tant els més banals com els més selectes.

De la mateixa manera que en les cases particulars, i en tots els llocs públics, la vida cerca desencongir-se, ésser més flexible i menys arqueològica, de la mateixa manera que les dones, en tots els llocs de relació social, s'han adaptat a una desaprensiva i si voleu liberal actuació, sense que els sàtirs de les cavernes se les mengessin cruets i els hospicis augmentessin el contingut, d'aquesta mateixa manera la platja ha exigut una certa col·laboració de bon gust. Els banyes de mar no poden ésser ara una cosa desarrapada, clandestina i pengim-penjant, com en aquelles èpoques que les senyores es banyaven de qualsevol manera, amb les calces del frac vell del seu marit, amb un «manguito» i una «xamba» de color de safra.

Si les coses van per aquest camí, que en treuen els druides de la moral de cridar com uns desesperats?

Es que això es pensen que augmenta la criminalitat? Que es convencin una mica que la higiene ha guanyat una gran partida en el nostre món. Que els aparells sanitaris desconeguts dels nostres avis, avui funcionen en tots els pisos, i que les cames de les noies no són un secret per ningú.

En aquestes tràgiques catacumbes que ara criden, hi ha el convenciment que una noia que ensenya les cames o vesteix un mallot ho fa per anar contra la família constituïda. Això és grotesc! Totes les noies del món volen les cames per elles, perquè els fa goig tenir-les boniques, per despertar admiració, o si voleu enveja. No hi ha cap noia que amb les cames o el mallot de bany pretengui tirar bombes, incendiar notaries o convertir en prostíbuls els pisos del Passeig de Gràcia.

I és delicadíssima la forma emprada pels senyors que protesten; als que s'han empecat el concurs, i als que formen part del jurat, els en diuen de totes. Ja els veuen embolicats en un negoci de tràfec de blanques, ficant les noies que vagin a Sant Sebastià dintre d'un sac, lligades de peus i mans, signant-les a una mena de vaixells pirates que estan en relació amb els grans prostíbuls internacionals.

Quan aquests digníssims moralistes volen atacar o volen condemnar, usen les paraules més grogleres i més truculents, arriben a l'esgarrapada personal amb una voracitat torquemadesca. Jo sé perfectament les coses que en certes ocasions m'han dit els capellans i els seglars del Mati, de Catalunya Social, del Correo Catalán i altres llocs tendres, lliials i perseverants. Aquests senyors són d'una caritat i d'una delicadesa a prova de bomba.

Nosaltres fem tots els possibles per mantenir una actitud liberal, tolerant i comprensiva davant de tantes calamitats, però arriba un moment que, encara que tot plegat ens faci riure, ens fa també una positiva llàstima veure com certs senyors actuen sobre una multitud amononada i babau, i ja no sabem si hi actuen per simple bona fe, si és que estan malalts de debò, o si van a la caça d'un modus vivendi que no els fa cap favor a ells ni cap favor al nostre país.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

El manifest d'en Macià

Cal convenir que els nostres diaris no tenen gaire pressa a parlar de Francesc Macià. No trobem prou justificada aquesta omisió. Macià (el concurs de MIRADOR va provar-ho abundantment) té una gran opinió al seu costat. Per les coses sense comptar amb ell és molt parent de veure's el dia de demà enfront de singulars sorpreses. Sobretot, després del seu darrer manifest, els capdavanters haurien de meditar i de situar-se. Per altra banda, l'examen del programa contingut en aquest document, potser els demostrarà que no hi ha gaires divergències, ja ni diem doctrinals, sinó d'ordre pràctic, entre els respectius programes. De manera que l'acostament que el polític exiliat preconitza no seria gaire difícil de dur a terme per part dels polítics que viuen a casa nostra.

Quin és, en efecte, aquest programa? Transcrivim-lo literalment.

«Nosaltres som on érem, amb el major grau de radicalisme...»

—I, fins on arriba aquest radicalisme?

«No ens surti ningú ara, volent-nos presentar intencionadament com enemics per sistema de tota concòrdia. Sempre he dit que estàvem disposats a anar a una federació mentre poguéssim anar-hi per voluntat nostra i ben lliurement i, sempre, JA NO D'ARA, he fet vots perquè aquests llaços que ara ens uneixen als germans d'Espanya per força i que són causa de recels, establerts el dia de demà per amor i cordialitat, siguin font de benestar material i moral per a ells i per a nosaltres. La concòrdia que combatem nosaltres, és la que suposa engany per part d'uns i covardia per part dels altres...»

«...Sempre he proclamat que si Catalunya, un cop lliure, no havia de solucionar com a cosa vital el problema obrer, anant a les solucions més avançades d'acord amb el caràcter, les aspiracions i necessitats dels treballadors catalans, inútil fóra, per no dir funesta, la seva llibertat i malaguanyat el més petit sacrifici que es fet per ella...»

No veiem res en aquest programa que no pugui subscriure qualsevol partit federal, ja no tan solament de Catalunya, sinó dels de Madrid.

Els d'Acció Catalana i d'Acció Republicana, sobretot, se li assemblen com una gota a una altra gota. I seria absurd dubtar que l'illustre exiliat, que tantes coses s'ha jugades per al seu programa, el defensés d'una manera menys enèrgica que els dirigents i capostos dels dos importants partits que acabem d'anomenar, els quals involucren, avui com avui, una part molt important del poble de Catalunya.

Entre gent que pensen igual, que senten el mateix, que mouen la seva voluntat pels mateixos camins vers la mateixa finalitat, i que no poden divergir sinó per matisos d'actuació personal, l'harmonia s'hauria d'imposar. No voler aliar-se per raons de comoditat pot arrossegar una responsabilitat enorme davant de Catalunya.

S'ha parlat aquests dies de caos; cal tenir present, però, que més caòtic i desorientador que una unitat composta de diverses divergències juntades pel punt comú, és l'existència de partits que es combaten l'un a l'altre amb un programa idèntic. La gent no sap explicar-se el fenomen per altres causes que una divergència personal, o un afany, també personal, d'exclusivisme i d'exclusió. Li sembla que no són polítics que s'apleguen en nom de la pàtria, sinó botiguers que volen fer-se una deslleial competència venent la mateixa mercaderia.

Ara bé: ¿com hauria d'ésser aquesta unió, segons Francesc Macià?

«Per anar a les eleccions em direu? Per anar a les eleccions per les eleccions, no! Ara menys que mai. Unes eleccions fetes sense el previ retorn a la normalitat i amb temps per a la propaganda lliure ja sabem com han d'ésser falses i quin resultat han de donar. Que no en saben els polítics espanyols i els de la Lliga de fer eleccions!»

«Per què, doncs? Per a afirmar la voluntat de Catalunya, amb eleccions o sense

eleccions. Que Catalunya, pels seus representants que elegirà en aquesta unió, vol que anem a les eleccions? Anirem a les eleccions. Que vol que anem al parlament? Anirem al parlament. Però, llavors, hi anirem junts, compactes, amb el programa de reclamacions a fer-hi i que ja haurem formulat, junts també, atemperat, doncs, per tots els matisos de totes les fraccions que integraran aquesta unió... ¿Que aquesta voluntat plebiscitària és escoltada pel parlament? Treballarem per a afermar els llaços cordials d'una convivència. ¿Que el parla-

ment se'n desentén? Ens en tornarem a Catalunya, constituïts automàticament com quedarem en parlament català, disposats a fer el que Catalunya exigeixi de nosaltres.»

Aquest fragment necessita una explicació. Algú podria creure que conté una contradicció interior. En efecte. Comença fent una diatriba contra les eleccions i després acaba dient que, si Catalunya ho vol, anirà a les eleccions.

La veritat és que no hi ha tal contradicció. Macià, simplement, afirma la seva preferència per un camí que no passi per unes eleccions, les quals, per força, tenen un pecat original: el d'ésser fetes en plena suspensió pràctica de totes les garanties constitucionals. Però, com que els polítics no poden inventar-se les realitats i han de seguir el camí del seu poble, si el país ho vol, no creu inconvenient d'anar a les Corts, sempre que sigui exclusivament per a presentar les reivindicacions prèvies. I, a més a més, la representació catalana no ha d'ésser d'un partit únic, sinó d'una coalició de partits. Per què, això? Perquè un sol partit és només un partit, mentre que una coalició és Catalunya. Un partit, encara que tingui la majoria, demà la pot perdre. Catalunya, en canvi, no deixarà mai d'ésser Catalunya.

Aquesta tesi també es desprèn del plebiscit de MIRADOR. El nostre poble ho entén així. En moments transcendents de la història dels pobles, com són els temps que ara corren, cap partit no ha de voler esclafar els altres, que persegueixen el mateix objectiu.

Un altre avantatge té la unió enfront de la divisió, treta precisament d'allò mateix que constitueix el seu desavantatge. És evident que una unió només serveix per a l'objecte que l'ha motivada. Un cop ha aconseguit plasmar el seu programa, no té agilitat per a mudar-lo en un moment, o per a donar la seva atenció a altres coses.

Aquest encarcament, en temps corrents perniciosos, és aleshores una gran força; la unió cal que sigui tossuda; la unió no pot claudicar, des del moment que claudica, es trenca i mor.

Això és lliga amb el final del manifest; en ell Macià es plany, i amb tota la raó, de la col·laboració inexplicable i gratuïta que molts dels nostres correligionaris, catalans d'esquerra, presten a la situació actual, i l'ajuden a durar indefinidament.

Els exiliats no tornen; els presos socials no surten; res del que s'havia promès no es compleix, i ells no—ni diem dimitir—, ells no fan ni una honesta i modesta oposició. Col·laboren i es barregen amb els pitjors enemics de Catalunya.

I potser entre aquests col·laboradors de tothom (ens referim als regidors i diputats de R. O.) es troben els més grans adversaris de la unió entre els catalans. Els únics adversaris veritables.

Celebraríem que els caigués la bena dels ulls, i que aprenguessin millor a situar llurs confiança i maliances.

ROSEND LLATES

Mirant a fora

La Unió interparlamentària

Cinquanta delegats francesos assistiren a la sessió de la Unió Interparlamentària celebrada a Londres, de la qual Fernand Bouisson, president de la Cambra francesa, ha estat elegit president.

En una brillant recepció al Guildhall, oferta pel Lord Alcalde de Londres, celebrada amb la solemnitat habitual que aquestes cerimònies revesteixen a Anglaterra, es pogué observar que el fox-trot no té secrets tant per Macdonald com per Bouisson.

—M. Fernand Bouisson seria un excellent «danseur mondain»—digué el delegat de Dinamarca. I sembla que aquesta apreciació no ha desagradat gens a l'interessat.

Una altra recepció als delegats forasters fou l'oferta per Lady Astor, diputada conservadora de la Cambra dels Comuns i que aspira a ésser la primera dona que s'assegui a la Cambra dels Lords.

La mestressa de la casa no es cansava de dir als delegats francesos:

—No us en doneu vergonya? Al nostre país les dones encara no tenen vot. Si els donéssiu el dret al sufragi, suprimirieu la prostitució.

—No hi tinc gaire interès—contestà un dels delegats.

Al país dels Soviets

Txitxerín ha abandonat, per motius de salut, el comissariat d'Afers estrangers. Però això de la malaltia és posat en dubte: és una solució tan sovint adoptada...

A propòsit d'aquest fet, ara es retreu que la darrera vegada que Txitxerín estigué a Berlín va dir a un diplomàtic alemany amb el qual l'uneix una antiga amistat:

—Un home polític, i encara més un diplomàtic, no pot deixar el seu lloc sinó per raons de salut... És la única manera de deixar-lo quedant bé...

Txitxerín no s'havia entès mai gaire amb Stalin. Aquest li tenia moltes menys consideracions que Lenin, al qual agradava de parlar una estona cada dia amb el seu col·laborador.

Un dia, cridat per Stalin a una hora determinada, Txitxerín fou pregat d'esperar-se. Al cap de mitja hora, cansat, s'alçà i digué a l'ordenança:

—L'emperador no feia esperar tanta estona.

I se'n anà.

Stalin no l'hi ha perdonat mai. Des de llavors li deia d'aristòcrata del Kremlin.

Quan era a Alemanya, Txitxerín trobava gust a explicar les seves diferències amb Stalin.

Un dels oients li preguntà una vegada, amb aire sorneguer:

—I quan sortíeu del despatx de Stalin, després d'haver discutit amb ell, no teníeu por d'una ganyetada a l'esquena?

—Home, no el crec capaç de tant...

I afegia després d'un silenci:

—A després, jo sortia sempre d'esquena...

Apòleg

J. H. Thomas, del gabinet Mac Donald, explica aquest apòleg aplicable a la posició de les diverses nacions sobre la qüestió del desarmament.

—Estem—deia J. H. Thomas—exactament com Joan i Ed.

—Joan i Ed? Qui són i què els passa?

—Ara us ho diré: Joan i Ed tenien moltes ganes de casar-se. Per no es van casar mai. Joan no es volia casar fins que Ed hagués pagat tots els seus deutes, i Ed, per la seva banda, esperava casar-se per pagar-los. I el mateix passa amb el desarmament.

Encara una frase de Clemenceau

En un llibre que sir Ian Malcolm acaba de consagrar a lord Balfour, és citada una frase de Clemenceau que segurament era inèdita fins ara.

Sobre la seva taula de treball del pis de la rue Franklin, el Tigre tenia una estatueta grega representant una dona nua.

Una vegada que una senyora que visitava Clemenceau li retreia que la tenia oblidada, el Tigre protestà:

—Oblidar-vos! Com podria fer-ho, tenint sempre davant aquesta estatueta.

La dama sembla que no tornà mai més a visitar Clemenceau.

Una altra anticipació de Wells

L'última novella de Wells, The autocracy of Mr. Parham, que ha aparegut a temps perquè els anglesos que surten de vacances la puguin llegir, és alhora una sàtira política i una anticipació.

L'heroi de la novella, Mr. Parham, es converteix un bon dia en dictador d'Anglaterra i adopta el títol de Lord Paramount of England. Triomfa de tots els seus adversaris polítics: Philip Snowfield, Saint George, Simon John, etc., al·lusions més que transparents a Snowden, Lloyd George, Simon (el del report sobre la Índia), Mac Donald, Lady Astor, etc. El dictador suprimeix el Parlament, provoca totes les nacions. Esclata la guerra entre Anglaterra i els Estats Units i les dues grans esquadres respectives es destrocen en una gran batalla naval, que és un dels millors fragments de l'obra.

ESPECIALITAT EN LA MIDA

Jaume I, 11

Telèf. 11655

Terres de mala jeia...

—Es curiós. Vostè ve a consultar-me com si jo fos un especialista en terratrèmols... —em diu el senyor Mustarós mentre em fa entrar a la seva cambra japonesa.

—Veurà. El terratrèmol ha fet, ara, una aparició bastant vistosa a Itàlia, i abans n'havia fetes—i segurament encara en farà d'altres—en altres països. Tot això, però, són escapadetes de tabalo. La pàtria autèntica del terratrèmol és el Japó. Vostè hi ha viscut vint-i-cinc anys. Qui millor, doncs...? No es troba cada dia un català que, di-

sentant i el cònsol d'Espanya s'hi tiraven en un lloc on els arribava a la cintura i en ésser recollits per un vaixell pogueren veure com algunes peces de roba que havien deixat sobre el moll es cremaven...

—No és possible pendre precaucions?

—Per al govern, la lliçó d'aquell terratrèmol fou que les construccions de ciment armat resisteixen més que les tradicionals cases de fusta del vell Japó. És per això que Tòquio, la ciutat-fènix, ha renascut de ciment armat. Yokohama també. Els habi-

Un barri de Yokohama totalment destruït en el terratrèmol de 1923

riem, pugui presentar una col·lecció de coses d'aquestes. És per això que ens disposem a escoltar al senyor Mustarós. No us desorienti pas el seu posat hermètic, ni aquest kimono que vesteix per estar per casa, ni aquest moblatge exòtic, ni aquests ventalls, ni aquests Budes, ni aquells sabres... Tot això és exterior. La rel catalana és molt pregona. Adhuc aquesta japoneseta que s'atansa somrient i us ofereix, damunt d'una safata tan bella, xerex i cigarretes, poden ben creure que és de casa. És la senyoreta Mustarós, que ha vingut a Barcelona a catalanitzar-se...

—Una vibració de més o menys importància—ens diu—es pot dir que la sentiu cada dia. Esteu escrivint al despatx i, de sobte, rebeu una sotragada violenta. Mireu al vostre voltant i veieu que el balanç, per exemple, es gronxa sol, Potser l'endemà mateix, mentre esteu menjant, la torneu a sentir i veieu que, a la paret, un quadro oscil·la... Un altre dia dormiu i una sotragada veu, instantània, us desperta perquè sentiu la trencadissa del gerro que teniu sobre un moble. I tot això no és res. Uns moments, només, d'angoixa mentre escolteu si la cosa es repeteix, i de seguida torneu a la vostra.

—Afaitar-se, en un país així, em sembla un acte d'heroisme. Si sobreu un sotrac... Ja ni en deuen fer cas.

—No ho cregui. Quin és el japonès que no coneix les terribles conseqüències d'aquests jocs? Fa només set anys que un terratrèmol destruït totalment Yokohama i una part de Tòquio—i no Tòquio, per favor—. Avui aquestes ciutats estan reconstruïdes. Arreu s'alcen grans edificis a l'americana, de ferro i ciment armat. El record d'aquell desastre, però, és ben vivent encara entre els japonesos. Vostès varen llegir-ho, naturalment, però aquestes coses no es poden descriure. Jo vaig visitar Yokohama tres mesos després de la catàstrofe. Cada ciutat té el seu rostret, oi? El de Yokohama havia estat alegre, però ara esglaiava. Espantava veure aquell immens camp de runes allà on mig any abans jo havia vist una ciutat de 800.000 habitants. No en quedava res. El meu representant m'explicà sobre el terreny el que ell va veure. Cap a migdia—em digué—es formà sobre la ciutat una nuvolada baixa, espessa i negra, que feia l'aire irrespirable. Era l'hora de dinar. A gairebé totes les cases els fogons estaven encesos. Sobtadament, unes sotragades violentes, molt seguides, alarmaren a tothom. La gent es llançà al carrer abandonant-ho tot. Les sotragades continuaren amb més violència i aviat començaren a caure cases. Els focs s'escamparen per terra i ho arboraren tot. Uns sotrats verticals obrien esquerdes pels carrers. En alguns llocs badaven grossos esporancs que la gent havia de salvar com podia. Tot tremolava, tot s'esfondrava amb estrèpit, el foc saltava de casa en casa. Yokohama es convertí en una gran foguera. Aleshores vingué un vent huracanat, d'una violència folla, que remolinà les flames i les llançà en grans feixos cap al cantó de mar. Justament la gent s'havia refugiat als molls. Les flames i un vent que cremava els empenyeren cap a l'aigua. El meu repre-

tants de ciutats més petites prenen una precaució més curiosa. Les cases es tanquen amb unes posts corredores. Doncs bé: així que es senten algunes sotragades seguides la gent agafa una post, surt al carrer i s'asseu sobre aquestes fustes perquè així és més difícil que alguna esquerra us engoleixi.

—Deuen ésser uns moments...

—Figuri's. Recordo molt bé la impressió que va fer-me veure, a la muntanya, una esquerra pregona i llarguíssima. La Terra no és una cosa ferma. Ja ho sabem. Però nosaltres els catalans quan parlem de tocar de peus a terra tenim una sensació de seguretat absoluta. Quan parlem de fonaments tenim una sensació de cosa immovible. Aquestes sensacions són necessàries a l'esperit humà. Comprèn el que pot representar perdre-les? Al Japó jo les he perdudes i he tornat a Catalunya per a retrobar-les, perquè sense això no es pot viure. El darrer terratrèmol, ara farà uns tres anys, m'afectà tant, que el metge m'ordenà que tornés al meu país. Ara vaig curant-me, però vostè no sap el que és passar tota una nit a muntanya amb una terra que tremola violentament. L'esglai m'ha perseguit, intermitentment, a San Francisco—ciutat que ja concilia per haver-la visitada, precisament, quan encara cremava del terratrèmol que la destruï—, a Nova York, a L'Havana, a Londres, a Barcelona mateix. El moviment del vaixell—a mi que m'hi he passat la vida!—la trepidació d'un autòmnibus o d'un tramvia, m'encamenaven un terror que, sortosament, cada vegada minva. No veig gaire llunyana la curació completa.

—I aleshores, cap al Japó, de nou?

—Es clar. Negoci, amics, tot m'hi espera. És un país bellíssim. Els que hi vivim podem gloriar-nos de passejar a tot drap pels millors paisatges de la terra.

—Llàstima que tinguin tan mala jeia...

JOAN ALAVEDRA

DIUMENGE VINENT EXCURSIÓ MARÍTIMA A SALOU (la platja meravellosa), en el magnífic vaixell REI JAUME I que portarà a bord la BANDA MUNICIPAL DE BARCELONA Sortida de Barcelona a dos quarts de set del matí. De Salou a les set del vespre. VIATGES BLAUS Rambla del Centre, 37 - Tel. 23252

F. VEHILS VIDAL
32, Portal de l'Angel, 34
7, Plaça Universitat, 7
Presenta un immens assortit en vestits de bany a preus més barats al de cost
Dibuixos variats, qualitats immillorables
VEGIN APARADORS

JOIES RELLOTGES
J. ROCA
Rbla. del Centre. 33
Passatge Bacardí. 2

Feu fer els vostres gravats en la **UNIÓ DE FOTOGRAVADORS**
CORTS, 481 - Telèfon 33421

Evitareu intervenció de mecànics adquirint una **TORPEDO 6**
FORTA i RAPIDA
Una meravella de la tècnica alemanya **Albiol G. i Riera S. L.**
Passeig de Gràcia, núm. 42 - Telèfon núm. 15345

LES LLETRES

L'obra de Narcís Oller

Tornant de soterrar les despulles del gran novel·lista, ens cal acarar-nos amb la seva obra per a fer-ne un comentari crític. No és difícil. La llegirem fa molts anys. L'hem rellegida novament a mesura que han anat publicant-se els volums de les seves *Obres completes*, l'edició de les quals és un rar honor, a Catalunya, molt poc retut als literats en vida. Hi ha escriptors que prolonguen l'obra després de morts, per una mena de ressò obstinat i ric en germinacions filials. D'altres, en canvi, resten situats i delimitats perfectament abans de morir. Narcís Oller és d'aquests darrers. Com a literat actiu, havia emmudit feia anys. Però el moment intel·lectual marcat per l'obra feta li atorgava, en el silenci, una categoria exacta i ja inamovible dintre la història de la literatura catalana.

En principi, per a fer-nos càrrec del que val i representa encara, convé situar-lo. Narcís Oller, al mig de la seva generació vuitcentista, se'n defineix clarament com un precursor en tres etapes: la primera, castellanista i de recerca boirosa i estèrilment inútil; la segona, catalanitzada i de plenitud creadora; la tercera, aquesta ja dins el noucent, d'emmudiment en plena maduresa i de derivació, inèdita fins ara, en més de dos mil quarantilles de *Memòries*, destinades a veure la llum després de la seva mort. Dels seus primers articles periodístics, feina de tinteig, publicats a *La Renaixença* sota el títol de *Les arts a l'Exposició de París*, fins al seu darrer conte, *El germà coquí*, publicat l'any 1928 a *La Veu de Catalunya*, Narcís Oller descriu una paràbola creadora absolutament personal i cada dia més lliure d'influències d'altri. S'ha dit que els admiradors llunyans de la seva vocació literària foren Zola i Longfellow; això m'ha semblat sempre un absurd en literats que vénen al món amb moltes coses per dir. Si Goethe afirmava que la seva ànima d'intel·lectual havia estat formada per deu pobles diferents, crec que tot literat jove pot dir, si més no, que deu literats diversos han determinat la seva vocació, sense por d'errar-se de gaire. Dic això perquè Longfellow passa molt lluny de la psicologia lírica de Narcís Oller. I pel que fa a Zola, les coincidències són més d'època, d'ambient i de moda literària passatgera, que no pas de fonamental manera de sentir i de pensar. Zola era el pare del naturalisme amb totes les conseqüències. Narcís Oller, en canvi, realista i no pas naturalista, pren de la vida real, i no més, el nervi poètic que li sigui pretext per a batre un rècord, més o menys breu, de cursa idealitzadora. El seu primer aplec de narracions breus, *Croquis del natural*, respon més a la manera barcelonina dels literats més o menys parais de l'època, que no pas a influències netes de vents espirituals que ens vinguin de fora de casa. Narcís Oller, observador sagaç, humorista amb finor, constatatador minuciós (i no gaire cosa més, d'antuvi), ens presenta ja, a cartes vistes, les característiques fonamentals de la seva peculiar manera literària. En un pas, prolongat i incansablement repetit, al llarg d'una narració curta o llarga, que mena, indefectiblement, gairebé fatalment, de la ni-mietat a la transcendència, per a cloure, en un arrodoniment, més o menys delicat i contingutament elegant, del període analític, sense grans complicacions. La *papallona* respon exactament a aquesta manera usual. *Sor Sanxa*, *Isabel de Galceran*, *La bogeria*, *La bufetada*, són provatures més o menys extenses per l'obtenció del canó narratiu. Cal aturar-se en *L'escanyà-pobres*, l'obra més representativa de l'íntima estructura de l'art de novel·lar de l'Oller, per a veure clar fins on podia menar-lo el seu procediment si s'hagués lliurat, lligat de peus a mans, per exemple, a una manera prou forta i prou arossegadora per a fer, realment, escola; manera que en el seu cas personal hauria pogut ésser, posem per cas, el naturalisme mateix de Zola, si Oller no hagués estat prou independent per a viure, intel·lectualment, dels seus creadors mitjans propis. Car cal tenir sempre ben en compte això: Narcís Oller fou personalíssim, sense cap mena de dubte un dels literats més nuament personals del nostre Renaixement. Però la seva personalitat, per motius ignots, no féu ni ha fet escola. A ningú no se li acudiria batejar-la, ni dir-nos quina fou, si més no, l'escola literària novel·lística que Narcís Oller pot embanderar. Ell, que aporta a la matèria catalana una força i un artístic desplaçament de matèria universal, subtítolada la majoria de les seves novel·les així: «Novella de costums del nostre temps.» Aquests subtítols són un document revelador. Però no són, evidentment, ni un programa estètic ni un manifest d'escola... Possem, després dels títols anomenats, *Vilaniu i Pilar Prim*, com dos graons gairebé parafels, salvant les distàncies que calgui, damunt un mateix replà novel·lístic. Però creiem, convençudament, que l'obra màxima, el punt més alt de la narració original de l'Oller en plena possessió de les seves

facultats estructurades perfectes, és *La febre d'or*. Tota l'envergadura narrativa que l'esperit d'Emili Vilanova duia en potència, i que Josep Pin i Soler feia derivar cap a estadis semi-aristocratitzants, és resolt per Narcís Oller, dins *La febre d'or*, amb una subtil ironia de classe mitjana, turmentosa i estira-cordetes, sublim i grotesca, ponderadament inefable i sordidament heroica. Tot el millor Narcís Oller, pel meu gust, viu en *La febre d'or*. El possible naturalisme, per retop, del començament, el realisme de carn i ossos de les narracions successives, cristal·litzen aci, d'una manera complicadament sostinguda i amb una mi-

nuciosa traça de mestre, en el canó novel·lístic del gran art de compositor de la vida social que fa la força més personal de Narcís Oller: la sintetització, en una figura de primer terme, de tot l'anàlisi d'una col·lectivitat. La futura novel·la ciutadana, que més tard o més d'hora ha d'ésser la flor única (la novel·la rural, quan és intel·ligent, guanya honors de novel·la ciutadana) de la nostra novel·lística complexa, difícil i turmentada fins al paroxisme delirant a còpia d'escrutacions interiors mai interrompudes, pot pendre *La febre d'or* com a pauta harmoniosa i punt de partida encara clar i translúcid. Però només com a punt de partida...

Pot parlar-se d'un mestratge novel·lístic, ran de la mort de Narcís Oller? Per de prompte, la seva obra és una fita de precursor. No sabem com serà la novel·la catalana de demà. Com que la tradició ens falla, els narradors joves han d'inventar-se una tradició fictícia, gairebé sempre amb arrels estrangeres. La gran feina dels joves novel·listes catalans actuals consisteix, avui, a espolsar-se del damunt, obstinadament, les escorialles del paraisisme ridículament fracassat. No tenim clàssics de la novel·la. Narcís Oller, i no temem errar-nos, serà el primer clàssic complet de la novel·lística catalana. Però cal fer, amb l'obra nostra, allò mateix que ell feu amb l'obra seva, això és pensar, parlar, escriure com un home del temps en què hom viu. El naturalisme és llunyà. El realisme no sabem què vol dir... ni ens interessa saber-ho. La novel·la dels nostres temps és un gresol en ebullició. Hom no sap encara tot allò que pot haver-hi dins una novel·la. Creiem en la novel·lística com en el gènere essencial i predominant en la literatura d'avui. L'art narratiu és la pedra de toc de totes les altres disciplines intel·lectuals. Vivim, avui, saturats de l'opaca llum terriblement matisada de Freud. Transformem, amb reaccions insospitades, la formidables selva de Dostoievski. Encara no ens trobem ni a mig camí de l'obsessionant assimilació de Proust. Ens apassiona l'experiment cruelíssim de Joyce. I descobrim, amb una joia misteriosa, la brutal delicadesa d'Italo Svevo. Quin quintet infernal o celestial! Freud-Dostoievski-Proust-Joyce-Svevo: la novel·la futura se'n insinua com un immens pandemòni, pel fons del qual corre la vida com un riu, tota la vida bruta, amb tot el bé i amb tot el mal! I amb totes les magnífiques conseqüències insospitades. Això vol dir, doncs, que la jove novel·la catalana no trobarà en l'obra de precursor de Narcís Oller gairebé altra cosa que una estructura honrada d'iniciador conscient. La seva obra, llunyana ja i retallada vivament entre dues o tres promoció diverses i sovint antagòniques, haurà estat fecunda per allò que suscita més que no pas per allò que per si sola representa. Cavalcant entre el fi i el principi del segle, la novel·lística de Narcís Oller feia el pont, de cara al món, perquè entressin a Catalunya els aires renovadors, que ens calien aleshores, i que ara ja són, benauradament, essència nostra.

Creu que cap literat jove no té el dret de fer novel·la sense conèixer les obres completes de Narcís Oller. Em semblaria tan greu com topar-me amb un jove líric que no conegués l'obra total de Verdguer i de Maragall. Cal posseir el català-batxillerat imprescindible de la nostra literatura. Constatem, cada dia, com abunden, entre nosaltres, els literats, àdhuc els crítics amb pretensions, que malparlen i menyspreen els nostres primitius... sense haver-los llegit mai. Això ens sembla immoral. En el cas concret de Narcís Oller, crec que molts dels nostres intel·lectuals joves poden aprendre-hi lliçons de dignitat creadora, de força animadora i de normalitat universalitzant. Narcís Oller és un dels pocs homes del nostre vuitcents català literari que visqué en contacte directe amb els vents més afuats i renovadors (ara en diríem avantguardistes) de l'Europa intel·ligent del seu temps. I encara, per si això no fos prou per a guanyar la nostra veneració, ens cal fer observar com ell ha sabut mantenir pur, fins a l'hora de la mort, component en silenci les seves *Memòries* inèdites, el títol més digne i més noble que escau a un home en aquest món: escriptor.

A. ESCLASANS

POESIA

JEAN AJALBERT

Hauria pogut traçar un retrat moral de Jean Ajalbert, havent tingut la sort, quan seia als bancs del Liceu, de sentir contar llargament, a un colonial parent meu d'una prodigiosa memòria, els viatges i les estades de Jean Ajalbert en la part més sacrificada de la Indo-Xina: el Laos. Però encara no he sentit que se'm desvetllés en mi l'esperit de cronista. El nou llibre d'aquest acadèmic Goncourt: *Les Mystères de l'Académie Goncourt*, obre als lectors les portes de la poesia més gran: la il·lusió de la glòria. Tothom que, a França, està ficat en coses de literatura, ha devorat aquesta obra amb l'esperança de trobar-hi les operacions. Com que l'autor és d'una bona corció del Premi Goncourt. Els informes d'Ajalbert, un dels jurats, són per força tendencioses. Com que l'autor és d'una bona copulència física i escriptor d'un estil directe, no es pot suposar que ens vulgui enganyar quan ens assegura que és un dels acadèmics Goncourt que llegeixen els llibres presents al Premi sense la pressió directa o indirecta de llur manàger. Aquest mestre, en tot cas, dona un exemple als joves. Molts autors francesos trameten desdenyosament llur llibre als crítics amb una targeta impresa: «Absent de París.» Els mals escriptors s'han acostumat talment a demanar a la intriga i a la publicitat l'èxit que no els pot assegurar un treball precipitat, sense sinceritat i sacrificant a la moda, que han d'escriure a amigues influents i refusen llur autògraf a la crítica... i el donen a una qualsevol que compra el llibre per dotze francs el dia de la firma oficial. Per l'autògraf i per l'interès d'aquest llibre, guardat aquest exemplar en la meua biblioteca. Fins el recomanar als lectors d'aquest MIRADOR on es pot fer la crítica literària sense que el director imposi els seus punts de vista (lleugi les seves combinacions publicitàries). Perquè la fesomia d'Ajalbert interessa els catalans. No tem de notar la indiferència de París envers la llengua d'oc. Ens fa saber, a més a més, que el seu patró Goncourt no sospitava pas un déu en Mistral! Els acadèmics s'han rescablat d'això coronant pageres que són lluny de fer olor de farigola fresca. I Ajalbert fins arriba a emprar mots encantadors, provençals com aquest: «Jean Carrère m'enseignait» en el sentit de *me renseigner* o *me désigner*. És la mateixa llibertat que li fa tractar com es mereix aquell ase universitari de Souday. (No ho dic pas per rancúnia: sabent-lo interessat, no li he adreçat mai una ratlla meua, estimant-me més guardar-les per a destinatari que en tindrien la curiositat.) En fi, Ajalbert té idees piadoses, com la de publicar les cartes d'aquella exquisida provençal, la nostra gran Teresa Roumanille. Ah!, com és dolç de pensar, al mig del París d'estiu plujós, en aquesta Provença única! Em recordo d'aquell Museu Arlaten del qual Ajalbert conta succintament les peripècies d'adquisició, de què vaig ésser testimoni en la meua infància. Aquest Goncourt és un dels nostres. Després d'això, lleugi les seves pàgines sobre Jacques-Emile Blanche, Mallarmé i Wagner, Proust en llibertat, l'Auvernia (Desdeuvs del Désert!) Pourrat! Randanne!, els esmolets amb el ventre sobre llurs moles!, les esglésies romàniques en què m'he estremit reconeixent el motiu dels semi-cilindres de l'Alt Aragó!... etc. Perquè Ajalbert és dels que han vist coses. Podrà veure també que a Catalunya els periòdics literaris no mereixen el retret que adreça tan furiosament als «courrieristes» literaris parisenques: que no llegeixen els llibres que reben. Resposta evidentment a les acusacions dels crítics que els Goncourt no llegeixen els llibres que els són sotmesos. Aquí, ha estat llegit fins a l'os...

PAUL LOMBARD

A darreries del segle darrer, han estat llegides a Catalunya les epopeies de Jean Lombard: *Byzance*, etc. El seu fill, Paul Lombard, periodista nerviós, crític honrat, autor d'aquell *Cabaret du Nervoso* que contribuï a l'embranchida d'una literatura viva, acaba de publicar *Le Village en folie* (Ed. de France); la qual cosa ja és una performance, perquè no hi ha res tan difícil com fer acceptar als francesos un recull de contes!... Encara pitjor és la proposició de fer sensible l'esperit recaragolat i el lirisme brusc de la gent del camp, després que els veritables naturalistes com Maupassant o Jules Renard han acostat la Naturallesa a la sensibilitat ciutadana. A França s'ha parlat molt d'una novel·la camperola que el desembre proppassat s'emportà un premi literari. Els contes de Paul Lombard tenen, en la meua opinió, una altra sinceritat i infinitament més de naturalitat. La veritable poesia camperola no pot atalair-se darrera les carpetes verdes d'una oficina! Lombard, almenys, ha vist el seu tema poètic.

ADOLPHE DE FALGAIROLLE

Es a l'angle format pels dos carrers més populosos de Vic on el doctor Genís i Aguilar viu entre la seva família, els seus vuitanta quatre anys de records, els llibres, els rengles de porcellanes i terrisses de farmàcia, mostrejades d'or i retolades de blau tendre. Alguns mobles de caoba amb marqueteries clares recorden el temps dels mi-

El doctor Genís i Aguilar en la seva farmàcia

rinyacs, de quan la mare dels Genís llegia als seus infants les novel·les estrangeres que posava en voga el *Diario de Barcelona* i que tant havien d'influir, per bé que d'una manera indirecta, en la formació literària del que més tard fou, sense adonar-se'n, autor d'unes novel·les representatives del gust d'una època i que, malgrat els anys i l'evolució de les perspectives literàries, encara conserven la força i l'expressivitat d'aleshores.

Potser l'únic que no s'adonà de la vàlua d'aquelles obres fou el propi autor, puix que ni quan va agafar la ploma, a l'atzar, per escriure *Julita*, cap a l'any 73, ni suara en ocasió de l'homenatge amb què els literats i lectors de dues generacions posteriors a la seva, varen voler testimoniar al doctor Genís el bon record que li guarden, mai no havia fet gaire cabal de la importància que pogués tenir la seva literatura. Des de sempre havia cregut que tot allò era el simple esplai d'un company d'homes de lletres, impulsat a escriure sense lluita interior: la provatura de fer com els altres amics. I els amics eren aquell grup de xicots, encomanats del mal del segle, que solien anar de bon matí a seure damunt l'herba de la font del Desmai, mentre a Barcelona les colles d'En Clavé, catalans de barrilles i revoltes vuitcentistes, cantaven les gràcies de les nimfes que es pentinen al mirall de les fonts, tot acarant cabridells blancs i sospirant a l'estel del vespre.

Fou llavors que el doctor Genís va conèixer aquell minyó una mica tossut, sorneguer i distret que amb penes i treballs estudiava teologia al Seminari, enderiat a cercar bells mots, girs i locucions perdudes vora les llars de foc de poblets i masoveries, els quals el seu instint garbellava i que després esmaltaren tota la seva obra de poèta gloriós, de sacerdot indisciplinat i de místic autèntic.

Mossèn Cinto, el canonge Collell, Genís i Aguilar, Serra i Campdelacreu i els germans Masferrer constituïren l'*Esbart* famós. Ells, abrondats de flames romàntiques, a còpia de balbucejar idil·lis i elegies, madrigals i sonets, cooperaren des de Vic a l'obra de Milà i Montanals, de Rubió i Ors, de Marian Aguiló; ajudaren a fonamentar els sòcols del nostre desvetllament nacional. Les vuit columnes erigides al porxo del temple romà de Vic perpetuen la memòria d'aquells patricis il·lustres, culminades per l'alta columna invisible del geni de Verdguer, lluminosa com aquella que serví de guia als israelites pel desert de S'ur.

Fou entremig del vandalisme carlista quan el jove doctor Genís, l'antic practicant que havia manipulat unguents a la rebotiga i encés els llums en una farmàcia barcelonina de l'època de les muralles, volgué provar l'aventura literària, sense una preparació intel·lectual rigorosa, guiat pel sol impuls intuitiu. Després d'unes quantes estades a Camprodon, sense saber avui què escriuria en les quarantilles de demà, anà elaborant *Julita*, l'obra de la seva preferència, llegida amb un goig infantil als companys de l'*Esbart*, esdevinguts homes de trenta anys, incorregibles a perseverar en la «mania» que els merescu el qualificatiu de «cebes» per part dels compatriotes, aquells hereus i persones de bé que eren la burgesia de la noble ciutat de Vic, levítica i corcada d'odis polítics.

La bona acollida de *Julita* incità a l'autor a prosseguir: no pas a llançar-se plenament a la pugna literària, sinó a esmerçar-hi les estones vagaroses que li deixaven els seus exercicis professionals. Publicà *Sota un tarot*, i amb la més gran sorpresa veié que la hi premiaven als Jocs Florals.

Cap a l'any 78, la sorpresa va repetir-se,

puix que guanyava la Flor natural amb el recull que contenia *El criat major* i *Merced de Bellamata*.

L'autor anav aplicant els seus llibres amb la lenta regularitat dels homes de vida assossegada. Sense presses, però sense abandonar mai la ploma, anà escrivint, si altre no i amb caràcter absolutament íntim, proses i versos en què commemorava esdeveniments familiars, festes i dols, treballs que ara per ara no sortiran a la llum pública. En l'endemig, arribà el torn de *La reina del Cadi*; més tard l'aplec de *Novelles Vigatanes*, seguides del grup de *Narracions casolanes*, i en 1924 ha publicat la seva darrera obra fins avui, *Records i contes*, que clou la sèrie.

I ja no té res més a dir-nos de la seva vida literària aquest supervivent de la Catalunya tumultuosa de l'any 55; fill del Romanticisme, saturat de l'ambient fumós del Naturalisme, aquest home extraordinari és un dels casos més significatius de l'intel·lectual català, nascut en el període incert, titubejant i desorientat del nostre desvetllament espiritual. Mancat d'ambient literari autèntic, de preparació del nostre desvetllament, ha produït d'una manera esporàdica unes quantes obres reeixides, ben catalanes i de les més importants de la nostra novel·lística del segle passat.

Liberal i rofiat en l'esdevenidor de Catalunya, des de sempre ha viscut lluny de les intrigues i terboleses polítiques. La va ancianitat venerable guarda viu el record de tres quartes parts del segle: d'un dels períodes més trasbalsats i pintorescos de la nostra història. És amb goig ben pur que contempla els fruits d'aquelles llavors sembrades per la colla de l'*Esbart* entre els somriures irònics de la incomprensió. Actualment Vic és un dels indrets on s'ha manifestat amb més força el sentiment català. Les provatures sentimentals de l'*Esbart* han arrelat en la consciència del poble. Els seus fundadors han vist continuada l'obra inicial, pels fills i nets i per nous adeptes. L'hora dels idil·lis, d'embragues mistiques, de rondalles medievalistes ha passat, amb les barbes i cabells llargs del vuitcents; però algunes de les gran cases vigatanes ombroses i recollides, de sostres florits d'or, s'han omplert de prestatges amb llibres.

Mai no podia somiar la joventut de l'*Esbart* que els aplecs a la font del Desmai llevesin tan bells fruits. Així mateix com l'obra poètica de Verdguer n'és filla, ho són les novel·les de Genís i Aguilar, les activitats dels altres components de l'*Esbart* i potser i tot els inicis del Museu Episcopal. Més tard es continuà amb l'intel·lectualisme d'un Rierola i a hores d'ara culmina en l'esforç de l'il·lustre advocat Masferrer i del seu *Diari de Vic*, l'èrgan més important de la premsa comarcal catalana.

Amb això acaba l'estona de conversa que ens ha atorgat el doctor Genís; agrait als seus amics de Barcelona que vénen a recordar-li la importància de la seva tasca i que ell ja s'havia acostumat a oblidar. A l'hora del comiat ens estroyn les mans amb un somriure apacible, amb l'efusiu recatada dels homes intel·ligents i prou discrets per no saber avenir-se que el món els pugui atribuir el qualificatiu de mestres.

MIQUEL LLOR

Les Memòries de Séverine

La famosa Séverine deixà la seva biblioteca al Museu Carnavalet. Junta amb els llibres hi ha adjunt un copios arxiu. Séverine, durant prop de cinquanta anys, havia pres notes i arropat documents.

Els laminers de la petita història estan, doncs, d'enhorabona. Si no passa com amb el *Diari* dels Goncourt, o amb els papers del pseudo-baró de Reinach, per destruir part dels quals la policia deixà quaranta vuit hores de temps a qui els havia heretat.

Donada la vida i l'obra de la famosa escriptora morta no fa gaire, la publicació d'aquestes *Memòries* pot escandalitzar la gent que els seus interessos fan tornar prudent.

Aquest número ha passat per la censura governativa

LA SOLUCIÓ DE L'AFAITAT!

Queden pocs exemplars de l'edició especial numerada de les

**Obres completes
de Narcís Oller**

Volums signars per l'autor

Preu dels 12 volums: P.es. 1'50—

DE VENDA:

Llibreria CATALONIA
Plaça Catalunya, 17 - BARCELONA.

Vda. de Josep Ribas

MOBLES I DECORACIÓ

CASA, FUNDADA L'ANY 1850

Consell de Cent, 327 i 329. Telèfon 14657.-BARCELONA

I E L T E A T R E

El sobrerrealisme d'«Azorín»

Acaba de publicar-se la traducció castellana de l'assaig més considerable que s'ha escrit sobre l'obra literària de José Martínez Ruiz, *Azorín*. És un llibre del prof. Werner Mulertt, de la Universitat de Halle, i ha estat traduït pels senyors Juan Carandell Pericay i Angel Cruz Rueda. Una pulcra edició de «Biblioteca Nueva» de Madrid.

Malgrat la considerable aflluència d'estudis crítics que cerquen de situar l'obra azo-

espontània vaguetat que consisteix a desfermar el lliure corrent del discurs mental, sense penetrar l'abisme del subconscient. «Lo espontáneo es la más bella de las razones; la conciencia, dicen los psicólogos que es un epifenómeno, una cosa que no es esencial para el proceso de la actividad psicológica, como no es esencial que un reloj se dé o no se dé cuenta de que anda.» (*Antonio Azorín*, XXI, 177.)

Així, quan *Azorín* fa trèmul i indecís el seu pensament—«En la calle de... ¿cómo se llama aquella calle que desemboca en la plaza de San Millán? ¿se llama así esa plaza?...» El viejecito de la calle de... ¿cómo se llama esa calle? ¿Cómo hemos dicho que se llamaba?» (*Paris bombardeado y Madrid sentimental*, 197-199)—no cau—encara—dins aquell automatisme psíquic pur de què parlava Bréton al seu *Manifeste du surréalisme*. Tampoc és possible considerar això com a obra d'*humour* com Werner Mulertt suposa (pàg. 13).

Benjamín Jarnés, que—malgrat els seus èxits novel·listics—té un gran interès com a teoritzant de la literatura, es planteja, al pròleg del seu darrer llibre, el problema, avui apassionant com mai, de la lluita dins l'obra d'art de la consciència intel·lectual contra la subconsciència intuïtiva. Per a l'autor de *Ejercicios* cal rebutjar el culte exclusiu de l'una i l'altra. Cal situar-se en un equilibri central que reculli tot l'esperit de l'home. Tot el fons infrahumà de l'instint ha d'ésser sotmès a una robusta intenció d'harmonia. L'intel·lectualisme radical ha d'ésser rebutjat també en nom de la sensibilitat de cada u. Cercar pertot la qualitat humana saturada d'evocacions i d'intuïcions.

Diriem que *Azorín* ha aconseguit—avant la lletra—aquesta fórmula de conciliació que Benjamín Jarnés proposa. Una humanitat plena de tendresa i de claredat traspuja en les seves obres. Una viva cordialitat per a totes les coses, sobretot per a les coses menudes i oblidades que *Azorín* situa al centre de la seva evolució mental.

Ara bé, si donant un esperit canònic a la definició de Bréton—cosa que caldria discutir—*Azorín* cau fora de la literatura sobrerrealista, una cosa hi ha perfectament indubtable: l'afany d'evadir-se de la realitat. La presència insistint al llarg de la seva obra d'elements de misteri i de meravella. De coses impalpables i inconcretas que volten els personatges de les seves obres. Així, per exemple, a la trilogia *Lo invisible*, la intuïció de la mort desvetlla contínuament els esperits de les marionetes escèniques. A *Angélica*, la seva darrera obra, l'obsessió del Temps, del pas de les hores, escoltant-se misteriosament damunt les vides, emplena l'acció.

Si a aquesta obra la realitat és superada pel lliure joc del meravellós—la protagonista fa córrer el temps, al seu caprici, mitjançant un amulet—*Lo invisible*, la realitat resta depassada per un patetisme anguniós que *Azorín* ha begut principalment de Maeterlinck, de Rainer Maria Rilke i de Cocteau.

GUILLEM DIAZ PLAJA

La vida atzarosa d'O'Neill

O'Neill és fill d'un actor anglès—James O'Neill—que es va fer un nom representant per totes les ciutats dels Estats Units el protagonista de *El comte de Montecristo*. Amb la companyia del seu pare, de la qual aquest era primer actor, director, manager i empresari, va recórrer tots els Estats federals. La seva mare, una dolça senyora que no era actriu, va ésser la única que li prodigà estimació. En abandonar la vida aventurera de la *troupe*, ingressà a la Universitat de Princetown, d'on va ésser expulsat pel seu esperit, més disposat a revoltar-se que no pas a sotmetre's a la disciplina cega. En sortir de la Universitat, comença una vida atzarosa durant la qual exerceix les més variades professions: funcionari d'una estafeta de certificats postals, a Manhattan; cercador d'or a la República d'Hondures; mariner en vaixells que paren als ports de l'Amèrica Central; trinxeraire a Buenos Aires; fogoner a un vaixell de càrrega; actor de vodevil; repòrter del *New-London* a Connecticut; autor dramàtic, alumne de George Pierce Baker a la Universitat d'Harvard per a aprendre tècnica teatral... Ha de deixar altre cop els estudis, però ara per passar mesos i mesos en la placidesa d'un sanatori, puix que la tuberculosi l'amenaça.

Darrerament, un singular periodista nord-americà, F. Theodor Rogers, que va passar una temporada entre nosaltres, liquidant les existències de whisky dels nostres cabarets, ha publicat una *plaqueette* sobre la vida d'O'Neill, de la qual traduïm algunes d'aquestes notes. Heus ací el drama d'O'Neill en la seva vida de trinxeraire a Buenos Aires:

«Anava—diu O'Neill—de mariner en un vaixell que feia les costes del mar Caribe i el primer oficial, que era un home estrany que trobava gust a fer mal als inferiors, em tenia sotmès a les tasques més feixugues i més doloroses per un minyó de divuit anys. Tan aviat em tenia cinquanta hores dins de la carbonera, d'on sortia fet una desferxa humana, com em sotmetia a la prova de fer-me pintar la creueta més alta del pal major, que és un dels treballs més perillosos fins per als mariners més avertis. Aquestes i altres brutalitats em decidiren a saltar del vaixell en arribar a Buenos Aires i a escapar-me de la seva autoritat. Jo no coneixia l'Argentina, no coneixia la llengua castellana, però suposava, i amb raó, que per dura que fos la vida en aquella terra estranya, ho seria menys que la de coberta. Cal dir que jo entrava a Buenos Aires com tants i tants d'altres: sense un centíam a la butxaca i no coneixent a ningú. A Buenos Aires, vaig tenir per llit els bancs dels parcs en els breus moments en què m'hi deixava dormir la policia. Vaig arribar a passar més de tres dies sense menjar. Tenia febre de gana. I quan passava per davant de les tavernes de la Boca m'agafaven unes angúnies mortals... Per sort vaig acabar per saber on eren certs menjadors benèfics i el plat de sopa o d'aigua calenta el tenia segur tots els dies... Voltant pel port, vaig trobar un vaixell britànic i vaig demanar feina per misericòrdia. «No hi ha res més que una plaça de fogoner», em va dir el capità. Jo no sabia ben bé el que era una travessia als forns, però per viure es fa tot. I vaig acceptar. Vaig passar-me quatre mesos vivint a les entranyes d'un vaixell, estibant carbó a les carboneres i alimentant els forns. Es va fer una feina que mata molta gent. A mi em va fer viure la voluntat de tornar a terra per a contar als homes l'horror d'aquella tasca. En vaig fer un drama: *The Hairy Ape*, que crec que és certament el quadre més real d'aquella vida terrible. I el vaig escriure per a tirar-lo a la cara de tots els que viatgen en els grans transatlàntics, milionaris que no es preocupen dels desgraciats que mena el vaixell en les seves entranyes.»

Més endavant explica una altra de les seves aventures: «A mi no m'han fet mai cap efecte les riqueses, però una certa vegada un amic meu, company d'escola, em va convèncer que

reuníssim uns diners per a emprendre un viatge als boscos d'Hondures, on ell sabia que hi havia una mina d'or. Més que la fortuna possible, que no m'havia d'interessar gens ni mica, em va ploure la idea de sentir la inquietud de l'aventura. Travessar boscos, sentir-se amo de la terra, lluitar amb les feres i extraure del ventre de la terra un misteri més... Ens en anàrem cap a les manigües centrals. És possible que allí hi hagüés hagut or segles enrera, però el

Eugene G. O'Neill i la seva muller

que era en aquells moments, no hi havia res... Vaig agafar les febres de la manigua que començaren a minar la meua salut, feble de natural... El meu company anà a cercar ajut, camí de les ciutats properes, i jo vaig restar en mig dels boscos dies i nits menjat per una febre que em feia desvarièjar. I arrossegant-me per la manigua, sense poder caminar, fins que m'arribà l'auxili miraculós...»

Preguntat sobre si la seva vida d'autor dramàtic també havia estat sotraguejada com la seva vida d'aventurer, respon O'Neill:

«El mateix. I això que no em puc queixar quant a honors. L'any 1916 vaig estrenar al Wharf Theater, de Princetown, la meua primera comèdia en un acte, *Bound East for Cardiff*, i els editors de *Smart Set* adquiriren immediatament els drets de publicació de tres comèdies meves. El meu pare va dur les meves comèdies a Irving S. Cobb, el gran humorista nord-americà. «Crec que el seu fill—va dir—és un home d'una gran visió imaginativa, però si aquest és l'estil dels seus dramas, no crec que aconsegueixi mai un èxit com a autor dramàtic. Li profitzeu descencants i tristeses, perquè si es trobés algun empresari que les hi volgués posar en escena, la qual cosa és dubtosa, no crec que els crítics acceptin les obres i el públic admeti la moral del seu fill.» Això em va desanimar molt. Per això he procurat apartar-me sempre del públic. Ni quan he estrenat a París he tingut valor per assistir a cap estrena. Tampoc em puc queixar com a glòria oficial (subratlla amb un somriure irònic), ja que m'han donat per tercera vegada el Premi Pulitzer per al millor drama de l'any; crec que sóc la única persona que l'hagi guanyat més d'una vegada. Però tot això no m'interessa, no em plau. M'interessa molt més la vida i trobar repòs espiritual. El necessari. Per sort la meua obra dramàtica m'ha donat per viure i he pogut comprar el *Chateau de Plessis*, vora la mar, amb un vedat de caça que em permet practicar els esports i refer la meua salut.»

L'autor de *The Great God Brown*, *Beyond the Horizon*, *All God's Chillun Got Wings*, etcètera, ha escrit trenta dos dramas, dels quals quinze són considerats com obres genials del nostre temps; treballa a poc a poc: hi ha drama que escriu vuit vegades referent-lo i retocant-lo, escriu lentament i fa una lletra que diuen que sembla d'impremta per la seva regularitat.

Els seus dramas es representen amb èxit al Broadway, als teatres d'Estat de Moscou, al Japó, a Londres...

FRANCESC MADRID

LA MUSICA

MUSICA D'ESTIU

Encara que la Música sigui una cosa eterna, això deu esdevenir al cel. Aquí baix a la terra, les seves aparicions estan subjectes a la llei de les estacions, igual que la més vulgar de les col·lites. Hi ha música de tardor, òpera d'hivern, cors de primavera, i balls d'estiu; la música instrumental, el teatre líric, la música vocal i la dansa predominen cada una al seu moment. Però de totes les maneres a cada estació es conserven escorrials del gènere que priva dins l'altra. Així tenim la varietat curiosa de les òperes d'estiu.

No hi ha dubte que l'estiu torna els espectacles al primitivisme dels seus temps inicials. L'òpera n'és bona prova. Com a Grècia, esdevé un espectacle a l'aire lliure. Però, ai las!, a falta de teatres grecs, que no n'hi ha un a cada cantonada, hem de recórrer a les places de braus, que és la cosa que més s'hi assembla, després del teatre grec de Montjuïc. I, en comptes de nobles bèsties disposades a sofrir, per a diversió del públic, un heroic martiri, ens trobem amb intrèpids cantants, torejats per comparses i coristes. L'únic que es conserva en els dos espectacles és l'orquestra; encara que la de l'òpera sigui més nodrida. Aduhuc, per a dur la similitud amb tot rigor, hauríem de senyalar les semblances frapaents entre la batuta i la muleta.

El públic que hi va, encara que sigui de nits, té tot l'aire d'estar dividit entre sol i ombra. De seguida endevina qui és de sol i qui d'ombra. Abunda molt més l'ombra que el sol, cosa que, tractant-se de nits, no té res de particular.

Donada la truculència d'algunes òperes, fins hi ha la sort de matar en els dos espectacles. En el cas de l'*Aida*, pot dir-se que tanquen els protagonistes al corral. Seria una gran idea fer sortir el bou Apis, el qual es trobaria com qui diu a casa seva.

Una altra varietat de les músiques d'estiu són els concerts de celobert. Gràcies als avenços de la música a màquina, totes les nits havent sopat, els ciutadans es lliuren a la tasca encisadora de deixar obertes les aixetes de l'harmonia de forma que sobreixi de la casa pròpia i vagi a envair els pisos del veïnat. Amb la multiplicació d'aparells es produeixen els aiguabarreigs més deliciosos. Sentiu la *Missa de Beethoven* esquitxada amb trossos del *Desfile del amor*, o una òpera italiana en pacífica convivència amb el *Parsifal*. Si la venda d'aparells de fonografia i de ràdio pren més, arribaran les ciutats, a l'estiu, a semblar botigues d'ocells, on el canari i el lloro, multiplicats per cent, fan sentir les seves cantúries formant un teixit espès i virolat, un veritable jazz-band «hot».

En fi, la darrera de les músiques de l'estiu són els ocells. Els poetes han cantat molt sovint aquesta música. No obstant, encara hi ha molta cosa a dir. Fins a quin punt els ocells han après a cantar dels homes? Leopardi, en el seu admirable elogi dels ocells, remarca, amb eminents naturalistes, que els ocells de les contrades civilitzades canten amb més de dolçor i ritme que els de les salvatges. L'ocell, doncs, no és un espontani, sinó un artista consumat, murri, conscient dels seus trucs. El rossinyol ha anat a estudi; i hi ha canaris que fins tenen el batxillerat i tot. L'ocell es fixa més en nosaltres del que ens pensem.

I vindrà un dia, quan encara hi hagi més fonògrafs i aparells de ràdio dels que avui s'estilen, que els ocells acabaran de completar llur cultura i faran un altre pas endavant. Això serà potser al cap de dos mil anys, però serà. I, aleshores, la humanitat, meravellada, els sentirà les matinades com repeteixen els cuplets i ballables que hauran escollit la primera meitat de la nit. L'excés de cultura ja se sap que perjudica l'originalitat.

Ja cal, doncs, que s'afanyin els ornitòlegs a recollir les cantades dels ocells; potser si deixen de fer-ho ara com ara, quan vulguin ja no hi seran a temps. I haurien de refiar-se de la memòria d'algun vell músic que els les repetiria amb un violí tremolós.

Encara que m'adono que, fet i fet, potser seria millor un excèntric d'aquells que saben imitar el cant de les bèsties.

O. S.

AFISA

ASSUMPTES FISCALS I ADMINISTRATIUS

Layetana, 18, pral. B.

Mirador teatral

Els del Romea, cada estiu, per a treure partit de l'entrada del teatre, admeten un parell de comerciants—diguem-ne comerciants—perquè puguin anar fent la viu-viu amb quatre pintes, uns quants collarets i altres objectes de bisuteria barata.

Ara, amb motiu d'haver-s'hi instal·lat un establiment (!) de perfumeria, hom pot llegir, penjant de les reixes històriques del Teatre Català, un rotulet que diu: «*Venta a granel de perfumeria*.»

Un amic nostre, davant de l'espectacle endiumenjat d'aquesta entrada, ha exclamat amb una gran desil·lusió:

—Quina pena! Sembla que estiguin representant una obra d'En Màntua a l'aire lliure!

Eugene Gladstone O'Neill, del qual parla avui el nostre company Madrid, no és pas home amic d'interviu, d'homenatges i de banquets. És un home callat, reservadíssim, que defuig tota freqüentació i tota popularitat. En certes ciutats on és conegut es refusa a dinar o sopar als restaurants perquè, en ésser conegut, no el mirin.

—Sembla que sigui una bèstia estranya—digué un dia en veure que unes noies filles de milionaris ianquis se'l miraven passejant per la coberta d'un transatlàntic.

O'Neill ha viatjat per tot arreu. Coneix les cinc parts del món i la major part de nacions europees i americanes; ha escrit trenta dos dramas i s'ha casat dues vegades. El seu primer matrimoni acabà amb una de les aventures més esgarrifoses i més dramàtiques de la crònica judicial de París.

Quan no ha pogut sofrir més de no tenir

la pau a la seva llar, s'ha lliurat a l'alcohol i a les drogues.

—No se'l pot pas considerar—digué d'ell una vegada un famós bandoler de Chicago—com un intrús en el món de la gent de la xurma! Es pot ben dir que si no ha estat dels nostres, ha viscut en el *milieu* com si en fos.

La direcció de la Scala de Milà, aquest cèlebre teatre líric que semblava d'una tradició incommovible, acaba d'ésser confiada a una dona, i això constitueix una veritable revolució. En efecte, la successió d'Angelo Scandiani ha tocat a la signorina Anita Colombo, l'emprenedora i enèrgica secretària del mestre Toscanini, molt reputada pel seu talent d'organització i l'esperit comercial, dels quals s'espera molt.

La Scala de Milà travessava una crisi greu. La signorina Anita Colombo tornarà al famós teatre la prosperitat que li cal?

Una casa d'edicions alemanya, «per tal de permetre que el públic alemany faci conèixer el seu judici sobre els llibres de guerra», ha obert un concurs, aprofitant l'avenç de la publicació de *El gran viatge* en novel·la, versió en la qual R. C. Sheriff ha tingut Vernon Bartlett per col·laborador. Les preguntes del concurs són:

1. Què us ha impressionat més, la peça teatral o la novel·la?
2. L'obra de Sheriff ha obrat sobre vostre en sentit pacifista o en sentit bel·licós?
3. En la vostra opinió, quina és la millor obra de la literatura de guerra, publicada de 1928 ençà?

MARICEL-PARK

Gran Parc d'Atraccions Montjuïc

Entrada al Parc

CINQUANTA CENTIMS

Muntanyes Russes

les més sensacionals d'Europa

Bug Witching-Waves

Gran Pista de Skating — Magnífic Restaurant — The Dansants — Diners Americain — Jazz — Orquestrina Tobogan — Cascada — Di-cos — Skooter

Campionat de Wihrl-o-Ball

Magífiques copes que s'adjudicaran mensualment als vencedors d'ambdós sexes. Les copes corresponents al mes actual estaran exposades en el Saló del Restaurant

Mitjans de comunicació:

AUTOS: Marquès del Duero, carrer Mata, Carretera de Montjuïc, recentment inaugurat.

PUBLIC: Funicular de Montjuïc, (billet combinat d'anada i retorn amb entrada al Parc, UNA PESETA). Estació intermitja. Funicular de Montjuïc, seguint el Passeig recentment inaugurat.

Entrada al Parc

CINQUANTA CENTIMS

EL CINEMA

Sobre Fritz Lang

L'obra de Fritz Lang s'imposa tot seguit per la seva originalitat, originalitat tan pronunciada que endebades cercariem entre ella i la resta de la producció cinematogràfica punts de contacte que revelassin influències comparatives.

A manca d'altres valors, aquesta obra s'imposaria per la seva opulenta solitud. Un instint de puixança domina el seu autor, instint que es tradueix en obres massives

Metropolis i *Els Nibelungs*, constitueix, ensems que llur fonamentalment distintiva, el senyal d'una certa incapacitat per part de llur autor per a la cosa pròpiament cinematogràfica, incapacitat que nosaltres denunciem remarcant en els seus films una preponderància excessiva dels valors estrictament fotogràfics.

Fritz Lang, que té com ningú un agut sentit dels valors plàstics, de la geometria

Gerda Maurus i Gustav von Wangenheim en el film de Fritz Lang: Una dona a la Lluna

i marcades de grandesa. Fritz Lang és l'únic home que ha tractat l'epopeia en el cinema, i l'ha tractada amb un autèntic esperit epic. *Els Nibelungs* resten avui encara la màxima, per no dir única, manifestació del geni epic dins la cinematografia. Creiem que basta una mínima comprensió del que és el sentit epic per veure que no hi ha la més mínima afinitat entre un film com *Els Nibelungs* i els films americans amb pretensions a la grandesa com *Ben-Hur*, *El Rei de Reis*, o italians, com *Cabiria*, *Quo Vadis*?

Darrera l'obra de Fritz Lang hi ha un orgull desmesurat, i la desmesura és en aquesta obra el róssec essencial. Tampoc el bon gust l'assisteix sempre, i en la seva obra les puerilitats són prou nombroses per explicar certes aversions que ha provocat entre mants entusiastes del cinema. Una imaginació audaç, per bé que un xic caòtica, servida per una gran intuïció de la fotogènia.

Es en aquest aspecte que Fritz Lang ens engresca: en la fotogènia. Adolfo Salazar defineix la fotogènia: «aquella qualitat que tenen alguns objectes de ploure a la placa fotogràfica». L'autor de *Spione* és un home que veu tota cosa fotogràficament. Sap les afinitats que la placa guarda amb certes formes i amb certes directives lluminoses. Tot paisatge—en el sentit ample de visió—esdevé més bell pel sol fet d'ésser fotografiat per Lang.

Aquesta gran qualitat dels films *Spione*.

lluminosa, de l'arquitectura de les ombres, no té pas en el mateix grau el sentit dinàmic del film. D'aquesta desproporció entre les dues aptituds, la reunió de les quals genera l'obra cinematogràfica, resulta una coïncidència—que se'n permet l'expressió—coïncidència.

Gran explorador de superfícies, Fritz Lang no és pas un gran animador de moviments. El millor d'un film seu n'és una bona col·lecció de fotos. En possessió d'aquesta col·lecció, esteu segurs de posseir el millor del seu film, i és que aquest arquitecte no ha deixat el plec professional en llençar-se al cinema. El seu cinema en resulta excessivament estàtic. Desconex per exemple el moviment de la màquina, que resta quasi sempre fixa. En parlar de moviment ens referim més al moviment extern, és a dir, de les escenes en llur successió, que al moviment intern, és a dir, al que succeeix en l'interior de les escenes, per bé que fins en aquest darrer aspecte creiem també tenir raó. La cursa que clou la cinta *Metropolis* no sols és una americana, sinó que, a més a més, resulta inferior al que un King Vidor o un Griffith han fet a societat dins aquest gènere.

I és que en el cinema hi ha dues classes d'ordenacions, les ordenacions simultànies, que operen damunt les superfícies, i les ordenacions successives, que afecten l'escolliment del temps. L'exploració d'una sola d'aquestes ordenacions no condueix a res de bo. Fritz Lang les treballa totes dues, però amb una tan evident desproporció d'aptituds que la seva tasca en resulta tarada. És l'exemple d'un home amb una cama curta: de res no li serveix tenir l'altra normal, la seva marxa és irregular, més li valdria tenir la mateixa anomalia en l'altra cama; el resultat fóra més simètric.

La justificació d'aquest punt de vista ens conduiria tan lluny que ho deixem per a millor ocasió.

En canvi l'absència de psicologia que revelen els seus films no ens ha semblat mai un defecte a lamentar. Films bastits sobre dades fictícies, si exposen situacions extraordinàries, es passen perfectament de psicologia.

La projecció de la nostra sensibilitat xopa de wagnerisme damunt d'*Els Nibelungs* pot haver creat la il·lusió d'atribuir a aquest film qualitats psicològiques que en són absents. Esperem ara el seu darrer film: *Una dona a la Lluna*. Aquella imaginació audaç i aquell instint de grandesa que atribuïem a Fritz Lang és d'esperar que hauran trobat ara un assumpte adequat d'una manera superlativa. En el món dels cossos, Astronomia és sinònim d'enormitat.

JOSEP PALAU

PANORAMA

Dos en un

En *L'home i la bèstia*, un sol actor, John Barrymore, feia dos rols. Aquest exemple s'ha repetit diverses vegades en la història del cinema. Un trucatge infantil permet adhuc la presència dels dos personatges en una mateixa escena. El procediment es recomana per a fer economies en el personal.

En canvi, el cas invers és ja una cosa més rara i altrament luxosa. Dos personatges per a fer un sol paper.

«Si, senyor—diu el director Meilan—, en el meu film *Teva per sempre*, interpretat per Mary Pickford, surt una criatura de dos anys. Aquest rol va a càrrec, no d'una criatura, sinó de dues, que són els bessons Sanderson, tan semblants que fins la seva mare els confon.»

Així, mentre l'un treballa l'altre dorm; quan ja l'han empapat prou, l'envia a dormir i comença la tasca l'altre. Així es guanya temps i, com que les criatures estan descansades, són més dócils.

L'últim film de Dupont

Decididament, E. A. Dupont resta a Anglaterra. El millor director alemany treballa a Elstree per compte de la Bip, on, després d'haver realitzat *Titanic*, acaba ara d'enllestir *Els dos mons*.

E. A. Dupont s'ha llençat de ple a la investigació del cinema parlat, i hem d'esperar confiants els fruits que aquest sembrador genial pot recollir en aquest camp abonat a tants incerts cultius.

Els dos mons, com deixa entreveure el títol, fa referència a la lluita de races i constitueix una minuciosa exploració del món jueu.

Intèrprets d'aquest drama: Mary Glory, Maxudian, A. Marnay, F. Viguiet i altres. Noms nous com veieu, que vindran potser a eclipsar alguns de vells inaptes al parlat.

Clara Bow

S'ha dit que una de les descobertes dels americans en cinema era el *sex appeal*. Aquestes dues paraules han fet fortuna, no sols a Amèrica, sinó que ja envaeixen Europa, tant que no fa gaire una revista francesa obria un concurs proposant als lectors de votar qui tenia més *sex appeal*.

d'entre unes quantes personalitats, homes i dones.

No recordem exactament qui va guanyar, però suposem que a Barcelona, si s'obria un concurs així, Clara Bow obtindria un dels primers llocs, per bé que molts cinèfils trobin que Joan Crawford té més *sex appeal* que Clara Bow. I no parlem de Greta Garbo, que exerceix una mena de fascinació més complexa que no pas l'atracció més directe, ajudada per exhibicions adequades, que són la principal causa de la popularitat de Clara Bow, que és una xicoteta molt simpàtica, molt ben feta, amb molt *sex appeal*, però que hem vist gairebé sempre en films d'argument convencional, simple pretext per esbandir-se els ulls contemplants plasticitat.

Quin dia serà aquell en què Clara Bow trobarà un director que utilitzi les seves qualitats fotogràfiques en films que serveixin a alguna cosa més que per passar l'estona?

Ens sembla que és aquesta una de les principals raons del seu èxit, molt més que la que donava—en un interviu que llegirem no recordem on—un director americà que ens servia tot allò tan passat de la literatura estimulants: joventut, alegria, optimisme, confiança en si mateix. Una mica de raó la tenia: la part més grossa del públic no vol mals de cap, sinó que vol distreure's.

Les represes d'avui

Tres films de primera categoria avui podem veure. *La Fallera de l'Or*, *El príncep estudiant* i *El setè cel*.

Es difícil de parlar amb originalitat del gran film de Chaplin, tant s'ha escrit sobre ell. La *Fam i l'Amor*, les dues passions fonamentals de l'home, són els gans ressorts de la seva acció patètica. Res de tan gran en el cinema com la famosa nit de Nadal d'aquest film, la més colpidora confessió del seu autor, on tots els decebuts de la vida troben l'eco de la seva angúnia més íntima. L'escena dels panets, la lluita de Chaplin amb el vent, l'encontre amb Georgina al cabaret, són les escenes més populars del cinema.

L'obra mestra de Lubitsch i Borzage que avui es poden veure, creiem inútil recomanar-los per tal com ens estranyaria que hi hagueren algú dels que lleixen aquestes ratlles que encara no els coneixen.

Podríem encara ampliar la llista amb *La dama misteriosa*, però aquest film, que conté un parell de bons moments, en conjunt, és massa antipàtica, perquè gosem situar-lo en tan bona companyia.

SIGNIFICACIONS DEL CINEMA

Fotogènia del Gest Pur

La importància màxima de la fotogènia ens la demostra la personalitat racial—no popularitat—adquirida pels artistes que s'han trobat en possessió d'un gest fotogràfic original. Aquest detall pot haver-se singularitzat en un fragment físic o en algun additiu en la indumentària. Un i altre poden ésser per igual interessants.

Buscàvem abans un exemple entre els artistes còmics, perquè a més de considerar-los més actors, més cinematogràfics, les comparacions actú adquireixen un valor d'immèdiata objectivitat. Prescindint de Chaplin—del geni—trobem en els artistes còmics un valor i un interès artístic del qual els altres estan desproveïts. Per a nosaltres

Harry Langdon, en *Three's a Crowd*, prova d'explicar amb gestos grotescos el que passa

no tenen cap suggestió ni interès cinematogràfic les *maneres* de Lon Chaney ni els gestos dramàtics de John Barrymore, ni les situacions teatrals del teatralitzat Jannings, ni aquells gestos afectats dels *divos* primers. És la *serietat meditada* de Buster Keaton i la *feminitat optimista* i *deliciosa* de Harold Lloyd, i la *infantilitat* i les *culades* de Harry Langdon, i la *cara dura* de Gleen Tryon, i la *reiteració matemàtica* de Stan Laurel i Oliver Hardy, i la *bestialitat* de Georges Bancroft i Fred Köler el que ens interessa. Mai l'agradable, el falsament bell. Per això preferim molt més que a Clara Bow, més que a totes les *venus de Cinelandia* juntes, un gest, sols un, de Zasu Pitts i una escena—en un parc vestida de criada, voltada de trinxeraires i de guàrdies—de Louise Fazenda. Dues *lletges* del cinema d'un matis insospitat i total.

«La mà—ha dit Epstein— es separa de la mà. Tota una vida es concentra de sobte i troba la seva expressió.»

Es a dir: que la fotogènia apareix en un tipus, sense completar-lo, ni unificar-lo. Com si la fotogènia fos el focus reduït d'una Kodak que no pogués objectivar un cos més que fragmentàriament.

JUAN PIQUERAS

París, juliol 1930.

Ja ho sabeu...

—que el novel·lista anglès Edgard Wallace, que llença al mercat gairebé un llibre per setmana, encara té temps de fer articles i de vigilar l'adaptació de novel·les seves a la pantalla?

—que Adolphe Menjou i Claudette Colbert són els protagonistes de *L'enigmista senyor Parkes*, el segon film parlant francès realitzat als Estats Units?

—que a Ruth Chatterton li sap greu d'haver nascut un 24 de desembre? La raó, diuen, és que les seves relacions queden bé amb un sol present: el de Christmas i el de l'aniversari de l'artista.

—que Florenci Rey, cineasta espanyol, ha rodat mig a França mig a Segòvia, un film sonor: *El poble maletí*?

—que la censura alemanya ha prohibit un film, *Micky a les trinxeres*, perquè hi sortien ratolins amb casc alemany?

—que Anna May Wong és a Piena, a interpretar *La dansarina xinesa*, peça de teatre que, amb la mateixa protagonista, serà adaptada a la pantalla sonora?

—que una casa anglesa ha realitzat un film que és un dia de la vida d'un gos? El seu títol original és *Scrags*. Els angles de les preses de vista són conformes a la visió d'un gos.

NOVETATS EN CAMISES

Jaume I, 11
Telèf. 11655

CATALANSI
adquiriu un
JORDIET
Val 3 ptes. Novetat de
CLINICA DE BEBES
6, Tapineria, 6
(Via Laietana)

RAMON BES & C.^a
Maquinària, Tipus, Filetatge
de bronza, Tintus i utilitatge
per les Arts Gràfiques
Aguilers, 1, i Via Laietana, 4. BARCELONA
Telèfon 15524 - Apartat 896
Direcció telefònica: DANIBES

COLISEUM
5.ª mes d'èxit
**El Desfile
del amor**

Viatges Marsans, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Bitllets de Ferrocarrils Nacionals i Estrangers - Passatges Marítims i aeris
Viatges a "Forfait" - Excursions acompanyades - Peregrinacions, etc.

**INFORMES
I PRESSUPOSTOS GRATIS**

LES ARTS DISCOS

Quatre artistes de viatge

Fa pocs dies hem rebut la visita de l'arquitecte Le Corbusier, del seu germà Alfred—intelligent compositor musical—, del seu cosí Pierre Jeanneret—arquitecte col·laborador del nostre amic—i del famós pintor Fernand Léger. Tots quatre venien de París, en un cotxe Voisin, de pas cap a Madrid, Andalusia, et toute l'Espagne.

A can Soler de la Barceloneta és un dels llocs gairebé rituals per a portar-hi els nostres visitants. Doncs bé, ja estem entaulats. Comensals: els quatre hostes anomenats, dos joves arquitectes catalans, senyors Josep Lluís Sert i Josep Torres Clavé, i el que signa aquestes ratlles.

—Fa més de dos anys que no heu estat per aquí, amic Le Corbusier.

—Doncs a mi em sembla que només fa vuit dies. Tot ho recordo exactament.

—On heu anat aquesta tarda?

—L'amic Sert ens ha acompanyat a l'Exposició. Veritablement, heu fet a Montjuïc un esforç portentós.

—I de l'aspecte arquitectònic, què me'n dieu?

—Què hi farem! (La gentilesa li obliga a canviar de tema, però la seva adversa opinió ja ha estat prou subratllada amb el gest.)

—Sabeu que he quedat meravellat davant dels vostres pintors primitius?

—Oh, sí! La vostra pintura romànica del Museu és formidable—afegeix Fernand Léger.

—I d'arquitectura, com anem?

—Ja us ho podeu pensar, lluitant com sempre.

—Lluitant i triomfant, veritat?

—Hi ha molta feina a fer, encara, per a introduir la construcció moderna.

—Treballau gaire?

FERNAND LEGER vist per Le Corbusier

—Faig el que puc. Temps enrera vaig anar a Rússia per a començar l'edifici del Centrosoyous a Moscou, he donat unes conferències a Buenos Aires i Rio de Janeiro i actualment vull descansar uns dies voltant pel vostre bell país.

—A tot arreu ens serviran una llagosta tan ben cuinada com aquesta?—diu Jeanneret.

—Una especial de la casa i tres amanecidos—cria En Soler.

Façana nord de la casa Savoye

—Heu sentit? El patró diu que el plat és especialitat de la casa.

—Jo crec, amic Le Corbusier, que l'anomenada arquitectura moderna ja comença a establir-se. Teniu ja una generació de precursors: Tony Garnier, Adolf Loos, August Perret, Peter Behrens i tants d'altres iniciadors eminents. Gràcies a les recerques de tots aquests «estructuralistes», la vostra promoció—la dels Oud, Gropius, Lurçat, Mies, Taut, vosaltres dos, etc.—podeu enfocar la qüestió amb més seguretat i més experiència. Després vindran els joves—com aquests Sert i Torres—, els quals continuaran l'evolució del fet arquitectònic, amb altres noves aportacions, i així, un dia o altre, potser arribarem a assolir la tan esperada «construcció arquitectònica».

—N'espero molt dels joves—diu l'arquitecte suís—; a ells pertoca, evidentment, continuar la ruta que nosaltres seguim.

—Procurarem seguir-la—apunten els dos comensals indígenes.

—Un perill, al meu entendre, persisteix encara, en algunes mostres de l'arquitectura nova: la idolatria maquinística. Amb aquesta servitud de la màquina, em sembla que aviat arribaríem a un altre perjudici estètic del mateix ordre que les «corbes de fuet» del 1900.

Jardí suspès de la casa Savoye, construïda a Poissy per Le Corbusier

—La vostra campanya de L'Esprit Nouveau, amics meus, ha fet un servei tan valuós, que no sabem mai com agrair-vos-ho (i aquest agraïment cal fer-lo extensiu al vostre amic Ozenfant). Quan combatíeu en aquelles pàgines, calia una reacció decidida i enèrgica contra tots els embafadors decorativismes. Després d'uns anys, veiem dolorosament que la causa encara no està guanyada. Hi ha molta feina a fer—com acabeu de dir—, i també cal vigilar la feina dels adeptes a les noves ideologies. En l'últim Saló dels Decoradors de París, el grup alemany del Werkbund sembla que pretén arribar a les últimes conseqüències del maquinisme; en el projecte del seu director, l'arquitecte Walter Gropius, endevino una mena de «romanticisme del maquinisme». I la mateixa tendència és acusada per alguns dels altres expositors alemanys: els arquitectes Marcel Breuer, Mies van der Rohe, els germans Taut, Ernest May, Richard Döcker, etc.

—Si els senyors volen firmar l'àlbum—interromp En Soler.

—Es possible sentir una cobla de sardanes?—ens demana el músic Alfred Jeanneret. I al cap d'uns moments el popular Parahel satisfà la curiositat dels visitants, els quals es desfeien en elogis després de veure dansar la primera rotllana.

—Ara comprenc l'entusiasme de Strawinsky i Strauss per la vostra dansa—comenta Pierre Jeanneret.

—Barcelona em recorda el París d'avant-

edifici Centrosoyous de Moscou i en una fàbrica construïda a París, Le Corbusier ha emprat les dobles parets de vidre amb corrent d'aire fred o calent—segons la temporada—en l'interior del mur. Actualment està estudiant i realitzant—com en aquesta casa de Poissy—un model de finestra corredora que pugui desplaçar-se al llarg de l'obertura. Perquè l'anterior model de fines-

tra de guillotina és, amb tot i les seves excel·lents qualitats, un element isolat i fix en la construcció; en canvi, amb la finestra corredora l'obertura serà mòbil a gust del consumidor.

Una altra disposició constructiva assajada

LE CORBUSIER vist per Fernand Léger

en la darrera obra de Le Corbusier, és una rampa interior d'accés al primer pis, i una altra d'exterior que comunica aquesta planta amb el jardí de la terrassa superior. (En aquest punt l'arquitecte suís ha coincidit amb el Gaudí de la casa Milà.)

Potser, per totes aquestes solucions, els constructors alemanys acusen Le Corbusier d'arquitecte per a la gent rica. Això em sembla un judici prematur. Si de les tres centes mil cases per a obrers que, segons la llei Louchet, s'han de construir a França, n'encarreguessin unes quantes dotzenes al nostre amic, segurament sortirien a igual o millor preu que les projectades per altres arquitectes no tan moderns.

A la una de la nit ens acomiadarem dels nostres visitants, els quals tenien intenció d'anar a dormir a Sitges. Després de quatre *renseignements* i d'haver pronunciat unes quantes vegades «carretera de Sitges», s'instal·laren dintre el Voisin. «Au revoir! Bon voyage!»

Hem resseguit la premsa comarcal temerosos de llegir aquesta notícia: «A la nostra ciutat han arribat quatre turistes francesos que s'havien errat de camí. El seu propòsit era d'arribar a Sitges.»

I com que no ho hem vist, és de creure que ja hi han arribat.

MÀRIUS GIFREDA

GRANS NOVETATS EN CORBATES INARRUGABLES

Jaume I, 11
Telèf. 11655

ELS DISCOS

Visió anticipada de Phono City

Un article sobre la industrialització de la música, aparegut en *La Revue Musicale*, m'ha valgut l'amable invitació, per part de la Mecompho Co. Inc., de visitar la seva fàbrica de Phono City (Mass.). Tan amable que fins el viatge m'ha estat graciosament ofert.

El meu viatge ha comportat dues parades, de 27 hores en total, a Nova York, i una altra de cinc hores a Beethoven (N. H.); hi he trobat, dit sigui de passada, els elements d'un llibre, *L'Amèrica desconeguda*, que rectificarà en alguns punts els estudis de Siegfried, Dubreuil i Paul Morand. No descriuré pas Phono City, abans d'ahir panell cobert de bardisses, avui ciutat de 31.000 habitants, proveïda de tots els confortos moderns i amb plans previstos per a una població de 600.000. A l'estació he estat rebut per Hiram T. Guggenheim, president, i Silas Q. Murphy, administrador-director de la companyia.

L'objecte particular de la Mecompho és, com el seu nom indica, confeccionar discos i films sonors on els sons són enregistrats no per via musical, sinó per via mecànica. En altres termes, en comptes d'encarregar una orquestra de la impressió de la cera, hom hi porta directament les ondulacions destinades a traduir-se en sons.

Ja és sabut que tot tros de música pot reduir-se a una corba composta de diverses sèries de vibracions totalitzades; és aquesta corba la que s'inscriu en el disc, al fons del solc en espiral, quan es registra el fragment. El problema consisteix a traçar directament la corba, no sobre el disc—això seria massa complicat—, sinó sobre una banda de metall on la seva amplitud es decuplica, i això facilita la tasca.

L'element fonamental de l'enregistrament és l'ondulador, que consisteix essencialment en una caixa plena de glicerina en la qual hi ha disset pistons manipuladors que donen el moviment i un de transmissor que el rep.

Dels disset pistons manipuladors, el principal correspon a la nota de base, la corba de la qual proporciona; els altres setze als harmònics; aquests darrers estan manats per engranatges multiplicadors. Una palanca actuant sobre el conjunt dels pistons permet de fer variar l'amplitud de les oscil·lacions i per consegüent la intensitat del so; d'altres palanques que obren sobre els pistons accessoris permeten de fer variar la importància relativa dels setze harmònics. Cada un d'aquests pot rebre sis valors, és a dir, que el nombre de combinacions possibles és 6 elevat a 16, això és, més de 2.881.856 milions. Així doncs, amb un simple joc de palanques l'operador disposa d'una quantitat de timbres superior a la que podien haver somiat els lutiers.

Els moviments impresos a la massa líquida incompressible pels disset pistons i els dispositius anexo són totalitzats pel pistó transmissor, el qual mana directament el punxó encarregat del traçat, si es tracta d'un fragment monòdic.

Així que hi ha polifonia, cal fer intervenir diversos ondulators. Fins ara s'ha trobat que setze ondulators bastaven per assegurar l'execució dels fragments més complicats; però la companyia, que anticipa el desenvolupament de la música en quarts de to, preveu l'organització d'un joc de vint-i-quatre ondulators, permetent d'obtenir l'acord de les vint-i-quatre notes de l'escala a quarts de to, acord al qual tendeixen els estudiosos del «pancromatisme».

El mateix que l'ondulador addicional els moviments dels seus disset pistons, el totalitzador de glicerina opera la suma de les ondulacions provinents dels setze (o dels vint-i-quatre) aparells elementals. Tot això va amb una extrema lentitud, de manera que cap de les ondulacions produïdes no arriba als límits de l'escala sonora; i un dels aspectes més sorprenents de la fàbrica és justament aquest silenci entorn de la reproducció de les ordres musicals.

Els ondulators són manats per un gegantí pupitre de sis teclats, amb dos cents trenta botons, palanques o manetes que permeten de reglar la intensitat, el timbre, o d'operar els acoblaments. Donat que l'enregistrament s'opera molt a poc a poc, i que l'artista és lliure de parlar-lo quan vulgui per tal de preparar les seves combinacions, la maniobra d'aquest aparell no és pas molt difícil.

El pistó transmissor del totalitzador de glicerina mana l'estilet que traça el solc de conjunt sobre el vernís que recobreix la placa metàl·lica a mesura que aquesta es desenrotlla davant de l'aparell. Pertot on el vernís és alt s'estableix una conductibilitat que és utilitzada per posar en acció una mena de soplel elèctric. Aquesta eina talla la placa, com amb un cop de serra, en dues parts, destinades a ésser separades i enrotllades en sentit invers; l'una, sobre la qual són reproduïdes positivament les ondulacions, ser-

veix per a les reproduccions; l'altra forma un *negatiu* que queda en reserva en els magatzems, situats a onze milles de Phono City, la qual cosa allunya la possibilitat d'una destrucció simultània.

El positiu s'utilitza per impressionar (per mitjà d'un aparell anàleg al torn de reduir dels medallistes, però amb transmissió fonològica) un disc d'acer dolç, que un cop solcat és cementat, i endurit així com un diamant, forma punxó per encunyar matrius de bronze sobre les quals són tirats els discos de venda corrent. No cal afegir que aquesta manera d'enregistrar es presta igualment per als acompanyaments de cinema.

Es comprèn que una instal·lació així representa unes despeses enormes, però l'enregistrament pot fer-lo un sol operador, sense repeticions ni retocs i eliminant tota ressonància i tots els sorolls paràsits.

La casa disposa de deu operadors pertanyents a països i tradicions musicals diferents, capaçs d'introduir en l'enregistrament d'una mateixa obra matisos variats i subtils. Generalment aquests matisos s'obtenen amb el teclat; però els operadors més entrenats s'acostumen a pensar la música en *corbes* i són capaços de modificar la línia que traça l'estilet amb correccions i inflexions que donen a l'obra una vibració i una vida extraordinàries. Un d'ells, Lukon, es declara capaç de traçar amb la mà, directament, l'arabesc sonor d'una melodia no acompanyada.

Mr. Murphy ha insistit amb molt d'ardor sobre les possibilitats d'aquesta invenció, no solament des del punt de vista comercial i artístic, sinó també per als teòrics purs. Amb aquesta invenció és fàcil girar un fragment, de sobre a sota, o de davant a darrera (és el que tècnicament s'anomena la *inversió* i la *retrogressió*). He pogut sentir un preludi de Bach invertit i retrogradat que m'ha estat una revelació. (Ja un amic meu s'ha arragelat un fonògraf per poder tocar els discos començant pel final, i això rejuveneix moltes obres passades de moda.) També es pot procedir a l'augment dels temps, coincidint en això amb recerques de teòrics europeus del quart de to.

En què es converteix un fragment quan es doblen o desdoblen els intervals? He pogut sentir la *Fantasia cromàtica* en la seva forma primitiva, després estesa al *pancional* (tons sencers) i finalment encogida a la *hipercromàtica* (quarts de to). Ja veieu que la matèria musical està ben lluny d'ésser esgotada!

Els aparells mecànics permeten la transposició de l'arabesc plàstic que tant preocupa Etienne Souriau, autor de l'estudi sobre l'*algorisme musical*, aparegut en la *Revue philosophique*, que ha fet llegir a Mr. Murphy, així com la crítica que en vaig fer al *Journal de Psychologie*. M'ha promès d'estudiar la possibilitat de transcriure sonorament alguns arabescos notoris: la *Maja desnuda*, la línia d'horitzó de Brooklyn, el *Balzac* de Rodin, el seguit de crestes dels Alps vist des del Mont Blanc, una estàtua de Lipschitz, etc. Espero poder presentar un dia les línies sonores inspirades per aquestes siluetes a un públic instruït, tot preguntant-li que en descobrixi l'origen.

Mentre Mr. Murphy s'estenia sobre l'interès artístic de la invenció, Mr. Guggenheim insistia sobre el comercial, fent veure que els seus discos podien substituir qualsevol orquestra. Calculava que, solament a París, la supressió de les orquestres representaria un estalvi de set milions, compensat per una despesa de tres i mig.

Li he preguntat si podien emprendre de reconstituir exactament la veu humana. M'ha respost que sí pel que fa als cors. Quant a la veu isolada, el problema està en estudi, perquè no es pot reconstituir una veu en sí, sinó una veu determinada. Per això és possible que els primers assaigs recaiguin sobre veus de desapareguts—la Malibran, per exemple—restablertes tan exactament com es pugui segons els documents històrics. Mr. Murphy, que ha assistit a París a les conferències del R. P. Jousse, li vol demanar una reconstitució general de l'Evangeli, en aramaic, segons la seva teoria de l'estil verbomotor, reconstitució que seria molt ben rebuda per totes les sectes americanes.

He sortit reconfortat de la visita, feliç de veure els grans progressos que la ciència pot imprimir a l'art, el primer dels quals és el de permetre-li de desfer-se d'aquella concepció romàntica, bàrbara i gosària dir glòziana, que veu en l'art l'expressió de sentiments, i de substituir a la noció tèrbola i mística d'inspiració, la d'una realització metòdica, científica, industrial. Així la simfonia tindria l'honor de construir-se segons els mateixos mètodes que permeten de produir un *Lincoln* cada set segons. Saludo l'aurora d'aquest progrés que els nostres renets—espero—veuran realitzar-se.

LIONEL LANDRY

RODACAMINS MODERN

—Gràcies, senyora... Que tindria una mica de benzina per al meu cotxe?

(Ric et Rac)

Magistrat. —Aquesta ja és la cinquena persona que apallisseu.

Acusat.—Perdó, la quarta. N'hi ha una que l'he apallissat dues vegades.

(The Passing Show)

—Aqui tens les teves cartes d'amor. I no et refiis que cap editor te les vulgui publicar.

(Life.)

Lord Diehardé. —Està a punt el bany, Jaume?

(The Humorist)

—Cap premi, eh?... Així ets més bèstia que el nostre vedell, que ha tingut el primer premi al concurs agrícola!

(Le Journal)

—Que sortiràs aquesta nit, Joan?

(Life.)

—Com és que viviu tan lluny de poblat?
—Massa soroll, home. Tots els veïns tenien ràdio.

(Judge)

EL SEU WATERLOO

L'automobilista tímid davant l'encruentament inexpugnable en la seva primera anada a ciutat.

(The Passing Show)

AIGUA DE ROCALLAURA

La deu més rica del món

Si vostè pateix d'Albúmia, Lúnia, Sífilis (mal de pedra), Bronquitis paroxismals, Nefritis crònica, es curarà radicalment amb

AIGUA DE ROCALLAURA

S'expèn amb ampolles de litre i de mig litre i en garrafons de vuit litres

Distribuidors generals

FORTUNY, S. A.

CARRER HOSPITAL, 32, Y SALMERÓN, 123

Anuncieu a MIRADOR

Flit mata más rápido. Bidón amarillo - franja negra.

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correu: Apartat 190
Teleg.: "Carbur"

BARCELONA
Mallorca, 252

Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI, Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) :: OXIGEN 99,00 DE PURESA, Fàbriques a Barcelona i València :: ACETILEN DISOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid i València :: FERRO MAGNESI i FERRO SILICI :: SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits :: CALEFACIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica :: GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS, GRATIS

Useu pel cap

Loción ViVina

Enforteix el cabell

No cura calvos, però els evita.

Farmàcia: Escudillers, 61

¡NERVIOSOS!

Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades GRAGEES POTENCIALS DEL DR. SOIVRÉ que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la

Neurastenia, Impotència (en totes les seves manifestacions), memòria, vertigens, fadga corporal, tretsolors, dispepsia nerviosa, pànicació s, histerisme i tasi, ras nerviosos en general de les dones i tots els trastorns orgànics que tinguin per c-usa o origen esgotament nerviós.

Les Gragees potencials del Dr. Soivré,

més que un medicament són un element essencial del cervell, merdul'la itol el sistema nerviós, regenerant el vigor sexual propi de l'edat, conservant la salut i prolongant la vida; indicades especialment als esgotats en la seva joventut per tota mena d'excessos, als que verifiquen treballs excessius, tant físics com morals o intel·lectuals, esportistes, homes de ciència, financers, artistes, comerciants, industrials, pensadors, etc., aconseguint sempre, amb les Gragees potencials del Dr. Soivré, tots els esforços o exercicis fàcilment i disposant l'organisme per rependre's sovint i amb el màxim resultat, arribant a l'extrema vellesa i sense violentar l'organisme amb energies pròpies de la joventut.

Basta pendre un flascó per convèncer-se'n

Venda a 5'50 ptes. flascó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i Amèrica

NOTA.— Ditegins-se i trameten d'as ptes. en segells de correu per al franqueli a Oficines Laboratorio Sòk-tug, Carier del T-r 16, Barcelona, rebreu gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenrotllament i tractament d'aquestes malalties.

"ORTOPEDIA MODERNA"

Fill de B. CARCASONA

Fallor i despatx: ESCUDILLERS BLANCS, 8. - Telèfon 10916
Casa fundada en 1875

Braguers Reguladors
per a retenció absoluta de la trencadura.— Faixes de totes menses
Faixa-collita abdominal.— Models moderns

Cotilles Ortopèdiques
per a guarir o corregir les desviacions de l'esquena
Més de cinquanta anys de pràctica són la millor garantia

Viatge a Montserrat per mitjà del FUNICULAR AERI

Ercursió ideal, servei combinat amb els trens del Ferrocarrils Catalans

DE BARCELONA A MONTSERRAT

Hores de sortida de la Plaça d'Espanya:

5.05 - 6 - 8.23 - 9.40 - 13.50 - 17

DE MONTSERRAT A BARCELONA

Hores de sortida dels trens del baixador dels Ferrocarrils Catalans:

7.50 - 10.24 - 13.20 - 16.33 - 18.46 - 20.11

Els trens senyalats amb xifres negretes només circulen els dies de festa

BARCELONA A MONTSERRAT-Preu anada i tornada Ptes. 8'75

A les deu notabilíssimes característiques que determinen l'extra qualitat del neumàtic

INDIA

Superior al millor

cal afegir avui la nova patent

"SAWTROOH TEDLOCK"

(Pany de dents de serra)

amb la qual es fa impossible el desprendiment de la banda de rodament

Les patentades característiques

INDIA

fan posible la fabricació en exclusiva de l'article de la més alta qualitat que la indústria coneix

Representant general per a Espanya

A. CAR

P. de Gràcia, 99 - Rosselló, 234
Telèfon núm. 73992 - Barcelona

